

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ו/תש"ל של הממשלה
כ"ו בתשרי תש"ל - 8.10.69

נכחו השרים:
ג. מאיר - יו"ר, י. אלון, י. אלמוגי, ז. ארן, מ. בגין, י.
בורג, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז.
ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר, פ. ספיר, מ. קול, ח.
מ. שפירא, י. ש. שפירא, ז. שדף, א. ששון.

נעדר השר: א. אבן (בחו"ל)

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
ג. רפאל - המנהל הכללי, משרד החוץ

ישם ר. מרון

סדר היום: 52. ביקור ראש-הממשלה בארצות-הברית

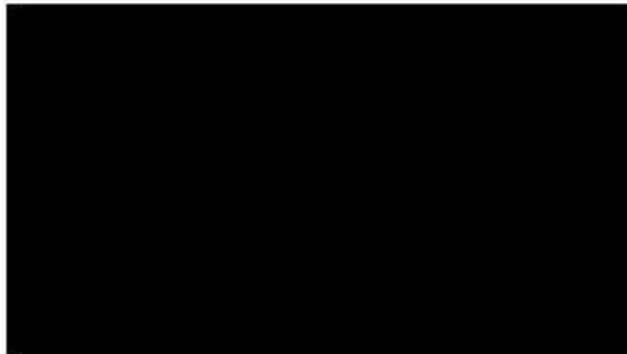
ראש הממשלה ג. מאיר:

אני שמחה לשבת פה מחדש. אשתדל למסור את הדברים העיקריים ואצמצם עד כמה שאפשר את הבלטריסטיקה.

לפני יציאתי לארצות הברית אמרתי כי הנשיא הביע את רצונו לקיום שיחה בארבע עיניים. הזכרים בשגרירות הניחו - ואולי בעצה עם אנשי מחלקת המדינה - שהשיחה הזאת תארך כחצי שעה, ולמחרת היום עוד כשעה, מעין פגישת נימוסין. השיחה הראשונה נמשכה 1.40 שעות או 1.45 שעות. בחדר השני ישבו האנשים שלנו יחד עם כל אנשי מחלקת המדינה, כולל רוג'רס והשגריר של ארצות הברית בישראל. הם דנו ושוחחו, אבל לא נכנסו כלל לחדר בו היינו. השיחה הזאת היתה רק בינו וביני.

הנשיא ניכסון אמר לי: לא רציתי שמישהו אחר יהיה נוכח, לא נחוץ פרוטוקול, אני רוצה שנשוחח בידידות ובגילוי לב ונגיד את הכל.

שר הבטחון מ. דיין:

ראש הממשלה ג. מאיר:

שר הבטחון מ. דיין:

ראש הממשלה ג. מאיר:

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

ראש הממשלה ג. מאיר:

בשיחה הראשונה הוא התחיל מעניין העצורים בדמשק. כאשר רק התיישבנו, מישחו הכניס לו איזה נייר, הוא עיין בו ואמר: הנה, אומרים לי שיש מגעים עם הסורים. אינני מחשיב כל כך את המגעים האלה, אני יודע שזה דבר חמור. אני מטפל בזה ואמשיך לטפל בזה. אינני יכול להסכים לזה - מחוץ לדבר הכללי שזה פשע אולם לא יכול להיות דבר כזה שאנשים יסעו באווירון אמריקאי ולא יגיעו למטרדם. והם עדיין יושבים שם בסוריה, כפי שידוע לכם. בארוחת הערב הוא אמר לי שהוא התרעם על חברות כלכליות וגורמים כלכליים באמריקה בקשר לעניין זה. אחרי ששיחררו את האמריקאים, כנראה שגם אנשי הממשל ומחלקת המדינה אמרו לו: האמריקאים שוחררו, את שלנו גמרנו.

אחר כך הוא עבר לנושא שלנו והתעכב הרבה מאוד על עניין שיחות ה-2 וה-4, ואמר: אין לי אילוזיות בנוגע לרוסים. אני לא מאמין שאפשר להגיע אתם לידי איזה הסדר. בכלל, אינני יודע אם באיזה עניין אפשר להגיע אתם להסדר. אני די מפוכח ביחס לרוסים, גם בעניינים שלכם. עניין האיוור - אני לא מאמין שאפשר להגיע להסדר אבל אתם מוכרחים להבין. ישנן בעיות. וכאן הוא פתח את ליבו, על הצרות שלו, עד שפקפקתי אם בכלל מותר לי לדבר על הצרות שלנו. הוא דיבר על מצב הרוח של העם, העם חי באילוזיות שאפשר להידבר עם הרוסים, בכל אופן, שמוכרחים לנסות להידבר עם הרוסים בכל העניינים וגם בעניין המזרח התיכון. אני

מאוד מודאג ממה שנעשה בארצות הברית, בתוך העם ובתוך הנוער. התקלקל איזה דבר יסודי בעם הזה, אינם מוכנים לשאת בעול, אינם מוכנים להבין את האחרות. קיימת סכנה גדולה של "אייסולישנס". יש לי צרות בקונגרס - הוא נתן לי הרצאה ארוכה מאוד על כל בעיותיו. כמובן שהקשבתי והשתתפתי בצערו.

במשך כל הזמן הזה ישבתי ופחדתי: מה יהיה כאן? הרי בסך הכל יש לי חצי שעה והזמן עומד להיגמר, והלא לא בדיוק לשם כך באתי. אחר כך הגיע תוריי. כמובן, לא אחזור כאן על כל מה שאמרתי בעניין זה. אמרתי עוד פעם בצורה יסודית מדוע איננו יכולים לקבל את זה. אין לנו ספק בכוונותיו, אבל בשום אופן איננו יכולים לקבל זאת. כל זה כבר היה, וכן הלאה. בדבריו הוא גם כן אמר: אני יודע שאי-אפשר להחזיר הכל למצב שהיה. הייתי ברמת הגולן, אמר, וחזר על כך למחרת כאשר קיסינג'ור היה נוכח - האם זה יתכן שהם ירדו משם עוד פעם? אמרתו לו: חבל שלא ראית עוד מקומות אחרים, כי אז היית משוכנע בדיוק כעם שאתה משוכנע בעניין זה. אמר: אני יודע שזה לא יכול להיות, אני יודע שאי-אפשר לסמוך על הערבים, אני יודע את ההבדל ביניכם ובינם, וכך הלאה.

הסברתי לו עוד פעם בצורה יסודית, עד כמה שאפשר, מה פירוש הדבר בשבילנו. אין לנו פחד מכך שיכריחו אותנו לאיזה הסדר. דבר זה לא בא בחשבון ולא ניתן להגיע לכך, אולם אנו חוששים מפני אותו היום שאתה יחד עם הרוסים תגיעו לאיזה דבר ותחשבו שזה בסדר, בעוד שאנו בשום אופן לא נוכל לקבלו. היום הזה של קונפונטציה בינינו וביניכם הוא הדבר המפחיד אותנו, ולא קיום סכנה שבכוח יטילו עלינו איזה הסדר. אין לנו יד יד יד יותר גדול מאשר העם האמריקאי, ולא היינו רוצים שנעמוד בסכסוך הזה במצב שאתם, יחד עם הרוסים, תחשבו שזה בסדר, בעוד שאנו נצטרך להגיד: לא. אמרתי לו: צרפת, כמו שהיא, ואנגליה כמו שהיא - ואין לו הערכה יותר מדי גבוהה לאנגלים. אמר לי: אני מבין, אני מבין, אבל אתם צריכים להאמין לי, אתם צריכים להאמין שאני יד יד, שלא יהיו לכם ספיקות בעניין זה, לא יתכן שנעשה איזה דבר או נסכים לאיזה דבר בלעדיכם.

סוף סוף הגעתי גם לתכלית ואמרתי לו: יפה, אתה מדבר, אנו מתנגדים לזה, ובינתיים המלחמה נמשכת, הרכש והאספקה למצרים הולכים ונמשכים ולנו אין ספק אחר. הוא ללא ניסה אפילו להתווכח על הנקודה שאולי לא נחוץ לנו, או כן נחוץ לנו, אלא הוא אמר: אני רוצה שאת תדעי - ואחר כך האנשים שלנו גם כן אמרו שזה נכון - היו לי כל מיני יועצים שאמרו לי בכלל לא לשלוח עכשיו את המטוסים, כל זמן שאנו מדברים; אחר כך היו לי צרות עם אנשים שאמרו שלא הבחורים שלנו צריכים להטיס את המטוסים, כי יהיו צרות וזה יקשה על השיחות. אני רוצה שאתם תדעו כי אני הכרעתי, זוהי הכרעתי. אני רוצה שתדעו שגם בענין השיחות אני לא נותן למישהו להכריע באיזו נקודה. כל הניירות באים קודם כל לשולחני, והיה זה מאוד מעניין לוא ראית מה מחקתי. אני יודע שסיסקו ומחלקת המדינה רוצים לרוץ. אני מחזיק אותם במושכות די קצר ולא נותן להם לרוץ. אני יודע שאצלם יש אילוזיות אחרות, ואני לא נותן להם לזוז. אני מניחה שזה גם נכון. אבל האנשים שלנו סבורים, למעלה מכל ספק, כי הנייר שסיסקו לקח אתו למוסקבה עם תיקונים, היה בכל זאת באישורו של הנשיא. הוא לא אמר שהוא לא אישר, גם לא חקרתי אותו, אבל היות והכל מוכרח לבוא אליו - "TRUST ME", אני ידיד שלכם. היתה נימה מיוחדת, אשר לא נאמר בה דבר מפורש, אולם היה ברור שכל הזמן הכוונה היא: אל תחשבו שקודם היה לכם יותר טוב, דעו לכם, אני ידידכם.

בזמן שהוא הירצה על הצרות שלו, פעם ופעמיים וגם בשיחה שהיתה למחרת היום, לא חסרה גם ההערה הזאת, שבנוסף לכל הצרות שיש לי בענין וייטנאם, גם הידידים שלנו בחוץ הענין הזה. וזה נכון. הקונגרס היהודי האמריקאי. כל אחד לחוד הוא נתין אמריקאי, אבל בשם הקונגרס היהודי האמריקאי? מדוע הוא צריך להתערב בתור גוף? והדברים אמורים גם לגבי "הרסה" ולגבי יתר הגופים היהודיים.

בענין התכליתי לא היה כלל ויכוח. הוא לא ניסה להתווכח ולהגיד: זה קשה לנו, יש בעיות בענין הנשק. הוא אמר: אני אטפל בזה, אבל את צריכה כמובן לראות את שר ההגנה. השאלה היא מתי. בינתיים רק התחילו באספקה, הפנטומים הולכים והסקייהוקים הולכים. אמרתי לו שזה גם ענין של כסף, איננו

יכולים לשאת במעמסה הזאת. הזכרתי לו את הענין הגרמני, אולי מזה אפשר לעשות איזה דבר. הוא אמר: אני יודע שיש גם בעיה כזאת. אני ער לכך.

יצאתי בהרגשה שבענין ה-4 וה-4 הוא לא קיבל את דעתי, אבל לכל הפחות הוא ידע היטב את דעתנו, ולא ראיתי אצלו התלהבות ואמונה שהענין הולך להסתדר עם הרוסים.

בערב היתה ארוחה וגם בה המשכנו לדבר. בענין וייטנאם, סיפרתי לו למשל, כי בשטוקהולם, מי שקם להגן על העמדה האמריקאית היה דווקא ראש ממשלת סינגפור, אשר פנה לנאספים ואמר להם: אתם יכולים לדבר, טוב לכם, אתם באירופה. מה יהיה גורלנו, האסיאנים, כאשר האמריקאים יצאו את וייטנאם מנוצחים?

אחר כך הוא נאם. הדבר החשוב ביותר שאמר היה: צריך להיות הסדר שלום בין ישראל לבין הערבים, לא הסדר כזה - וכאן אני רוצה להוסיף כי בבוקר הוא שאל אותי מתי היו המלחמות? אמרתי לו: ב-1948, ב-1956 וב-1967, ועכשיו הוא אמר: צריך להיות הסדר שלום, לא הסדר כזה שבכל עשר שנים תחזור מלחמה. הסדר כזה לא יכול להיות. זה מוכרח להיות איזה דבר שונה ובר-קיימא, על מנת שיהיה שלום אמיתי.

אינני באה בכל חודש לבית-הלבן, אבל היו שם אנשים שהיו בכל מיני ארועים, והם אמרו שהערב הזה הצטיין במצב רוח טוב ובאינטימיות רבה. התזמורת ניגנה כל הזמן, וכמעט במשך כל הזמן ניגנה שירים עבריים-ישראלים. בזמן הארוחה נכנסה קבוצת כנרים וניגנה שירים מ"כנר על הגג" ו"ירושלים של זהב". בתפריט, למשל, המנה האחרונה היתה על שם רביבים. הגויים שישבו על יד בני בשולחן, אמרו: איזה מאכל הוא זה? אף פעם לא אכלנו מאכל בשם כזה. אחרי הארוחה התקיים קונצרט למאות מוזמנים, עם שטרן וברנשטיין. בסוף ניגן אייזק שטרן את הניגון של בלוך ואת כל יהדותו והתלהבותו הכניס לתוכו. היתה זאת חוויה יוצאת מן הכלל. לארוחה לא הוזמן אף כושי אחד. היו בארוחה כ-120-125

מוזמנים, אבל אף כושי אחד. בזמן הקונצרט, נדמה לי שראיתי זוג אחד או שני זוגות של כושים. יהודים, כמובן, היו רבים. יהודים ידועים מאוד לא היו מוזמנים, מפני שהם דמוקרטים. לא היה אייב פיינברג או סם רוטברג. השמות האלה הוגשו להם. היו מעט מאוד דמוקרטים. מי שנותן כסף לקרן הבחירות הוא חשוב.

השר מ. בגין:

רציתי להבין, שהעלית בפניו את העניין של הפנטומים הנוספים, והוא חשיב....

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא אמר שהוא יודע על כך, הוא מטפל בזה. הוא מבקש שאני אראה את שר ההגנה, והם ימשיכו בינתיים באספקה. בינתיים ממשיכים במשלוח המטוסים.

הודרכתי גם על ידי האנשים שלנו, ולצערי הרב הם טעו. מוטי הוד, יחד עם דודיק, הנספח הצבאי, אמרו לי שהם פנו לבתי-החרושת גם של הסקיהוק וגם של הפאנטומים על מנת לברר פרטים בדבר מועדי האספקה, מתי הם יכולים לספק את המטוסים. נניח שהוא יקבל אישור לעוד 100 סקיהוקים ו-25 פנטומים, מתי הם יוכלו לספקם? הם אמרו לי - וכנראה כך אמרו להם - שיש הבדל כמעט בשנה אם יכריעו על כך בנובמבר או בינואר. אם יכריעו על כך בינואר, ורק אז יגישו את החומנה, ההבדל במסירה הוא כמעט בשנה. בנוסף לכך, בפנטומים יש גם הבדל של מיליון דולר. עוד מיליון איננו דבר כל כך מזעזע. אבל שנה? כך מסרתי את הדברים לגשיא, כך מסרתי אותם לרוג'רס וכך מסרתי אותם גם לליירד. היחיד שאמר שזה לא יכול להיות היה ליירד. לצערי הרב, הוכח אחר כך שהם צודקים ולא אנו, ואין פער כזה. אבל הם אינם יכולים להאשים אותנו כי הבאנו להם תעודות מבית החרושת, אותן תעודות שקיבלו מבית החרושת. מדוע מסרו לנו אינפורציה כזאת - לא עשינו שום דבר בסתר, לא עשינו שום דבר במחתרת, האנשים שלנו הלכו לבתי החרושת

המספקים את המטוסים ואמרו להם: מתי תוכלו לספק לנו את המטוסים אם תהיה הזמנה ואם יהיה אישור? ואז סיפרו להם כל מיני סיפורים. אינני מבינה את הפרטים וגם לא אכנס לפרטים, אבל כנראה שהטעו אותם. ואז, לאחר העמדת הדברים, הלחץ על כך שיכריעו מיד, ירד במקצת.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אבל בתשובה שניתנה את רואה תשובה חיובית?

ראש הממשלה ג. מאיר:

באותו היום, מיד אחרי השיחה הראשונה עם הנשיא, הייתה שיחה ארוכה עם אנשי הסטייט-דפרטמנט, עם הפמליה שלנו, ובשיחה הזאת רוג'רס, סיסקו וכל האחרים ניסו לשכנע שהשיחות האלה טובות וחשובות, וכן הלאה, ועלו על הענין הזה: מדוע לא נשתמשו במילה "WITHDRAWAL". אין בזה שום דבר. אנו יודעים בדיוק שלא תזוזו משום מקום לפני שלום ואנו גם איננו מבקשים מכם לזוז. אין כל דרישה כזאת, אבל זה נותן איזה דבר למצרים. אני לא צריכה להסביר שזה משהו שלא בא בחשבון, לא מפני שאני מפחדת מהשימוש במילה "WITHDRAWAL", אלא משום שלא בא בחשבון שאנו נשתמש במילים רק כדי לספק את הפרסטיז'ה של מצרים, כאשר אין לזה כל טעם וכל צורך ואין זה נוגע לענין. הענין הוא אחד: כן שלום, לא שלום. ישבנו שעה ארוכה. מובן שלא הגענו לשום דבר. אין גם להגיע אתם לשום דבר. רוג'רס בעצמו הוא איש מאוד נעים, אינטליגנטי, איש שיחה. השאיר את ההרגשה שהוא שולט בענינים, אבל נוצר רושם שהוא מאוד תלוי בעוזריו. סיסקו וכולם אומרים שהוא ידיד וכי כוונותיו טובות. זה הכל טוב ויפה. יש לו, כנראה, האמביציות של חיו - אם יגיע לזה - להשכיך שלום. זה דבר לא קטן. הם בשלהם ואנו בשלנו. נפרדנו בידידות והחלטנו להמשיך בשיחות בניו-יורק. רוג'רס היה מוכרח לצאת לניו-יורק מיד אחרי ארוחת הצהרים.

לאחר מכן ראיתי את ליירד. בין כל השרים שראיתי, הוא חבר הקבינט הסגור ביותר. הצטערתי מאוד על הטעות הזאת, או האינפורמציה הלא-נכונה שקיבלנו מבית החרושה, מפני שמיד היה ויכוח על הענין הזה והוא אמר: זה לא נכון, ומיד שאל את העוזרים שלו, האם זה כך? גם כאן לא נשמעה אף מילה אחת על כך שזה לא בא בחשבון, או שזה לא נחוץ וכן הלאה, כי אם דובר על העיתוי. מיד התפתח ויכוח והוא שאל את עוזריו: האם זה נכון? האם גם לנו יש אינפורמציה כזאת? והם השיבו בשלילה, אין לנו כל אינפורמציה כזאת. למחרת התברר שהאינפורמציה שבידינו איננה נכונה.

בענין ההטסה, אתם יודעים שהיתה בעיה, ואני מקווה שעכשיו היא נפתרה, בכל אופן למשלוח הזה. הוא היה הכי חמור בענין זה - בשום אופן לא. הוא לא אמר לי: בשום אופן לא, אלא אמר: מוכרחים לחפש דרך אחרת. כאשר דיברתי אתו, היתה כבר תשובה שלילית מהיוונים, והם באותו היום פנו לאיטלקים וקיבלו תשובה שלילית. למרות שקיוו לקבל מהם תשובה חיובית. הם חזרו חזרה ליוונים, וכנראה הענין מסתדר עכשיו עם היוונים. עוד תהיינה בעיות. לעת עתה, מדובר על המשלוח הזה. אמרתי לו: לא נתווכח אתך על המשלוח הזה, קודם כל יצאו אלה, אחר כך נראה מה יהיה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ב"משלוח" הכוונה לכל הפאנטומים?

ראש הממשלה ג. מאיר:

בא משלוח אחד. את המשלוח השני היינו צריכים לקבל ב-29 בספטמבר. הם לא הגיעו מפני שהם לא הסכימו לאותה דרך של הטסה, זאת אומרת, שאנשי חיל האוויר האמריקאי יטיסו אותם עד לארץ. חיפשו איזה מקום בדרך כדי שהם יוכלו להטיס את המטוסים עד לשם ואנו נוכל לקבל אותם משם ולהטיסם לארץ. יוון לא הסכימה לשמש למקום הזה. אומרים שהאנגלים היו אולי מסכימים, אבל אז

צריכים להטיס אותם מעל שמי צרפת. עכשיו יוון הסכימה לגבי הקבוצה הזאת של מטוסים שצריכה להגיע. אני לא אומרת שהם אמרו רק פעם אחת. הדברים אינם עומדים כך. קודם כל, היה סירוב, אחר כך היתה הסכמה. הכוונה היא שיסכימו גם לקבוצות הבאות, אבל זאת נראה אחר כך. איטליה לא הסכימה לכך.

שר הבטחון מ. דיין:

יוון לא הסכימה לכך שיהודים יקבלו את המטוסים, אלא שאזרחים אמריקאים, העובדים בבית החרושת הזה, יקבלו את המטוסים בשדה העופה יווני ויעבירו אותם לכאן. היוונים לא הסכימו לכך שהאמריקאים יטיסו את המטוסים עד לשדה העופה ביוון ושם הישראלים יקבלו את המטוסים ויטיסו אותם לישראל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ההסדר עם האזרחים צריך לעלות הון תועפות. עוד תהיינה בעיות בהטסות הבאות. אם זה יגיע להכרעת הנשיא - הוא יכריע, אבל ליירד די מסוייג.

ישנה בעיה שכזאת: מצד אחד, הנשיא רוצה לעשות רושם של אדם תקיף; מצד שני, זה איננו בדיוק כך. יש לו צרות איומות בפנים. מתחילים לדבר על כך שהגיע עכשיו למצבו של ג'ונסון. שום דבר לא זו. יש לו בעיות פנימיות חמורות מאוד. גם בענין הכושים יש לו צרות חמורות, מפני שהוא מנסה לא להרגיז את אלה ולא את אלה, ודבר זהו הוא בלתי אפשרי, לא לזמן רב, בכל אופן. כדוגמא, ה"אמריקאן פרייזן" אוף לייבור" תומכים בו בענין וייטנאם, אבל מתקוממים נגד המדיניות שלו בפנים, וישנם אחרים התומכים בו במדיניות שלו כלפי פנים, אך מתנגדים לו בענין וייטנאם. יש לו גם בעיות אחרות. הפופולאריות שלו לא עולה. אני לגמרי לא משלה את עצמי שכל הידידות והנחמדות הזאת אלי לא היתה כל כך מכוונת אלי, אלא באיזה מידה זה ישפיע על היהודים. ואני מוכרחה להגיד שהוא לא טעה. היו יהודים שאמרו: לא יכולנו לשאת את שמו ולא יכולנו לראות את פניו

בטלויזיה, אבל עכשיו אנו מוכנים לנשק אותו. אם הוא באמת יעשה למען ישראל - אז בכלל, יעשו למענו הכל.

למחרת היום, הנשיא הכניס את קיסינג'ר. נתקבל

אצלי רושם לגביו, אולם בשיחה לחוד עם קיסינג'ר, הייתי מוכנה לתקן את הרושם שלי. ראיתי למספר רגעים כאילו בחביעה שלו בענין ה-2 וה-4 חלה איזו הקשחה. ייחסתי זאת לקיסינג'ר. הוא לא היה בשיחה הראשונה. הוא הכניס אותו לשיחה השניה, וקיסינג'ר, מזמן לזמן, עזר לו במקצת. הוא פנה לקיסינג'ר ואמר: האם זה לא נכון שאני מחזיק את סיסקו? האם זה לא נכון שסיסקו רוצה לרוץ ואני מחזיק אותו? וקיסינג'ר ענה בחיוב. הוא אמר שסיסקו מתאונן שלא נותנים לו מרחב, והיה לי די לא טוב באותה שיחה. וכאן הנשיא הכניס איזו מלה שמקורה כנראה ב"סטייט דפרטמנט". כי ה"סטייט-דפרטמנט" השתדל מאוד להפיץ זאת. הנשיא אמר: מה בכלל החשיבות שיש לפיסת הנייר? מדוע אתם מחשיבים כל כך את הדבר הזה? אחם עם השכר שלכם, עם האינטליגנציה שלכם וכו', איך אתם שמים את הדגש על פיסת נייר? מה שנחוץ לכם זה HARDWARE, שאתם תהיו חזקים ויהיו לכם הכלים ולא פיסת נייר. וכאן הוא זרק איזה דבר שמאוד לא מצא חן בעיני. הוא אמר: "HARDWARE FOR SOFTWARE". המובן היה מאוד ברור. נסכים לענין השיחות והוא יתן לנו HARDWARE. לבסוף היה לי מאוד לא טוב,

ואז פניתי ואמרתי לו: כבוד הנשיא, אני חוזרת הביתה, תגיד לי מה עלי להגיד לממשלה? כי פחדתי שהוא רוצה לעשות כאן עיסקה. ואז הוא אמר: את יכולה להגיד לממשלתך, שעל הכסא הזה יושב איש ידיד לישראל, מבין לצורכי ישראל וימשיך לחזק את ישראל ולא יחול כל שינוי במדיניות שלי.

מהשיחה הזאת צריכה הייתי ללכת ל"נשיונאל פרס קלב", ולא רציתי להגיד דברים לא בטוחים. ידעתי שכוודאי ישאלו אותי על התרשמותי וכו'. ביקשתי מן האנשים שלנו שילכו לבית הלבן עם נוסח הדברים ויקבלו את ה-א.ו.קיי. לנוסח הזה. הם הלכו וקיבלו את ה-א.ו.קיי לנוסח הזה כפי שמסרתי אותו ב"נשיונאל פרס קלב" ואשר קיבל גם פרסום.

אמרתי: אחרי השיחות עם הנשיא יש לי סיבה להגיד שהמדיניות האמריקאית תמיד היתה רגישה לשמור על מאזן הכוחות, והמדיניות הזאת גם מתבצעת עכשיו. יש לי יסוד להניח שהמדיניות הזאת הנמשכת עכשיו עם רגישות לשמירה על מאזן הכוחות, תימשך גם להבא. ודברים אלה נאמרו תוך אישור הבית הלבן. בנוסח זה השתמשתי בכל הופעותי באמריקה. רציתי שזה ייכנס לתודעה. על כך לא בא כל ערעור. אחרי שאמרו לי מה מותר לי להגיד, נחה דעתי. ראיתי שאין כאן ענין של עיסקה. הוא אמר מה שאמר, אני אמרתי מה שאמרתי, ולתכלית אמר: את זה מותר לך להגיד לממשלתך.

הוא הוסיף ואמר: אני רוצה שתיפגשי עם קיסינג'ר. ואני מאוד מבקשת שהדברים האלה ישארו בינינו. ובכלל הוא אומר, תודה לאל, אצלנו זה לא כך, יכולים להיות דברים שאינם צריכים ללכת דרך מחלקת המדינה. אני רוצה שתגידו לשגריר שלכם כי הקשר הישיר אלי הוא על ידי קיסינג'ר. דברים שהממשלה תרצה או את תרצי, שיבואו אלי - הוא הקשר. אני רוצה שאת תיפגשי עם קיסינג'ר.

באותו ערב בא אלי קיסינג'ר. וכאן הרגשתי שאולי עשיתי לו עוול במחשבה, כפי שכבר אמרתי, שחשבתי כאילו הוא הסית את הנשיא לנקוט בעמדה יותר חריפה. אבל לא. היתה לנו שיחה. הוא הבין את הענין, הוא ביקש פעם

נוספת: אני עובד עם הנשיא, אתם צריכים להאמין לו, הוא מתכוון לטובתכם. בענין השיחות ב"סטייט דפרטמנט" בעיקר, ואין מה להבהל מזה.

וכאן אני מוכרחה להוסיף דבר - ובוהו אנו תלויים אם אנו יודעים לשמור על לשוננו, אם לאו. בדרכים שונות דאג הנשיא שאדע - ואני גם אינני מחוייבת לא לרמוז על כך בשיחותי בין יהודים בעיקר, שהוא בעצמו מטפל בענינים שלנו, ויש הבדל במדיניות בינו ובין מחלקת המדינה. שם יש בכלל מצב לא נעים בין הבית הלבן לבין מחלקת המדינה, ומצב מאוד לא נעים בין קיסינג'ר ורוג'רס. רוג'רס היה האיש הקרוב ביותר של הנשיא. אינני יודעת מה קרה שם, אין זה עסקי, אבל מדובר בענינים שלנו. לא הייתי מטומטמת ולא הושליתי על ידי ארוחת הערב בבית הלבן. יש לי הרושם שבבית הלבן ישנם מפוכחים יותר. וקיסינג'ר, אשר אצלו קרתה כנראה מהפכה לגבי הרוסים, הוא האיש המדריך את הנשיא יותר מאשר רוג'רס או מישו אחר. עוד אינני יודעת מה יהיה במחלקת המדינה, אבל כפי שאומרים אצלנו, הם אינם על גל אחד, כנראה, בדברים רבים, ואחד הדברים זה הענין שלנו.

מדוע הענין שלנו כל כך חשוב? בגלל דבר פשוט ביותר: הנשיא רוצה מאוד להבחר מחדש, וכל הסיפורים שסיפרו לנו שהוא "HAS WRITTEN-OFF THE JEWISH VOICE" לא היו ולא נבראו. הוא מאוד רוצה את הקול היהודי. הוא די מפוכח. היועצים שלו יודעים זאת. הדרך היחידה לרכוש את לב היהדות בארצות הברית היא דרך ישראל. אני לא מוכנה לחשוש בו עד כדי כך שאין לו בכלל ענין. הוא גם אמר לי: מרמת הגולן לא בא בחשבון לזוז. אין לי ספק, שלו היה חושב שבאמת הקול היהודי איננו חשוב לו, אינני יודעת איך היה נוהג כלפינו. זה חשוב לו. הוא חושב שאנו, במידה רבה, יכולים להשפיע על כך. אולם הוא איננו יכול להגיד זאת. למרות זאת, אמר לי פעם ופעמיים: גם הידידים שלך בענין וייטנאם לא מבינים במה זה עומד. ומכאן מספיק להבין כי כך הוא חושב. ומחלקת המדינה לא צריכה להיבחר, היא לא עומדת בפני בחירות, לא איכפת לה.

באיזה שהוא מקום הופיע מאמר, ולא קשה למצוא את העקבות לכך: שהנה, כאשר ניכסון נכנס לתפקידו הוא אמר שהוא יעשה מהפכה במחלקת המדינה, ינקה את הבית ויסדיר את הדברים, יכניס אנשים עם יותר דמיון ועם יותר דינמיות, והנה לא קרה שום דבר, הכל נשאר כמו שהיה, וכן הלאה. לא אתפלא אם ביום בהיר אחד בכל זאת יהיו שינויים.

בכל אופן, הדברים ברורים: בעניינים שלנו, בעניינים חיוניים לנו, הדרך היא השגירה - קיסינג'ר. זהו הקשר.

נפגשתי עם פיין. הוא ביקש לבוא אלי. בא אלי גם יהודי ממקורביו של ניכסון. נדמה לי שהוא מאותו משרד עורכי דין, שמו גראנט. איש מאוד נחמד. ופתאום התעורר אצלו העניין היהודי. הוא בא אלי והביא את שני הילדים הקטנים שלו, והוא כבר מתכוון לבוא לארץ עם משפחתו. והוא, כנראה, היה מאוד מאוד רחוק מזה.

בשתי ארוחות הערב אצל השגריר פגשתי הרבה אנשים ממחלקת המדינה, חברי סנט וחברי קונגרס. היתה לי גם שיחה עם ועדת החוץ של הסנט ושל הקונגרס. דברים מהפכניים לא קרו שם. לא הרציתי להם הרצאה. ישבנו שם כשעה וחצי, והיו שאלות ותשובות. סנטור פולברייט היה, אבל באותה שעה דנו בוועדת הכספים על תקציב מחלקת המדינה והוא מוכרח היה לצאת, אבל זה לגמרי לא חשוב. פולברייט אבוד לגמרי. בנוסף לכל, יש לו תמיכה יהודית. במקום שלו יש לו "COUNCIL FOR JEWDAISM". הם תומכים בו. הם תומכים בו בתנאי שיהיה נגד ישראל, והוא גם אומר זאת. הוא אומר: לא כל היהודים רוצים להצביע בעד ישראל. לי יש יהודים משלי אשר נותנים לי כסף, ואני זקוק לכסף, אשר הם נגד ישראל. אין זה חשוב. הוא לא מפריע.

אחרי הדברים הרשמיים היו דברים אחדים שאין ספק שהם מעניינים. היו כל מיני סימנים שנשיא עוקב אחרי מה שנעשה בביקורי בארצות הברית. לפני יציאתי שלח לי גם מכתב שבו הוא כותב כי הוא עקב אחרי כל מה שהיה

במקומות השונים וכיצד נחקבלתי במקומות, על התמיכה של המונים וכך הלאה.

היתה ארוחת צהרים אשר כולם העריכו אותה כדבר יוצא דופן, וגם אני חושבת כך. שלוש תחנות הטלוויזיה העיקריות - אי.בי.סי, אן.בי.סי, ו-סי.בי.אס - אירחו אותי לארוחת צהרים, מוכן, "OF THE RECORD". היו שם גדולי הדור של הטלוויזיה, של העתונות ומגדולי ראשי החברות, כמו "כל טלפון" וכיוצא באלה, חבורה יוצאת מן הכלל. כאשר פגשתי בלוס-אנג'לס את בילי גרהאם וסיפרתי לו על כך, אמר לי: תני לי את הרשימה הזאת ואני אמסור אותה לנשיא. בילי גרהאם סיפר לי שהוא בלוס-אנג'לס כבר שבועיים וערב ערב הוא מופיע בפני קהל של 45-40 אלף איש הבאים לשמוע אותו. הוא הנואם המזהיר ביותר, יריד שלנו. הוא אמר לי: ישבתי עם הנשיא, הוצאתי את התנ"ך ואמרתי לו: אתה רוצה לדעת מה צריכים להיות גבולות ישראל? אלה הם הגבולות. אולי לא יגיעו לכך בדור הזה, אבל אלה הם הגבולות. זה מוכרח להיות כך. הוספתי ואמרתי לנשיא, כך הוא אומר: כי היום השחור לעם האמריקאי יהיה כאשר אתה תעזוב את ישראל ולא תעזור לה. זה יהיה היום השחור לעם האמריקאי - כאשר אתה לא תעמוד לימינה של ישראל.

אמרתי לו: אני רוצה שאתה תעלה את ענין העצורים בדמשק. אמר לי: אני אעשה זאת, אבל את מכירה אותם. אין דרך אחרת. תיקחו אותם אתם. מה המרחק ביניכם לבינס? הוא צינור חשוב. הוא אמר לי, למשל, כי הוא יודע כל מה שהיה ביני לבין הנשיא משיחות. דיברתי אתו טלפונית, ביום ראשון, במשך שעה שלמה והוא מסר לי את הכל. לאחר מכן אמר: תני לי את הרשימה הזאת. הראיתי לו את הרשימה. אלה הם גדולי הדור האמריקאים בכל השטחים, הכלכלה, הקומוניקציה וכו'. תני לי את הרשימה, ביום ראשון אדבר עם הנשיא ואמסור לו זאת. ובכלל - מה שאתם רוצים, פנו אלי. נחמד, יפה. סיפרו לי בחורות שלנו בלוס-אנג'לס אשר הלכו לשמוע אותו, כי ההשפעה שלו על אנשים צעירים היא ממש פנטסטית.

הוא בעצם צריך היה להיות שונא. לפני עשר שנים היה בארץ ורצה לדבר בהיכל התרבות. אני תמיד מתפלאת על כך שהאנשים הדתיים שלנו כל כך קטני אמונה בחיים, שהנה, אם גוי ידבר - כולנו נתנצר. הרימו קול צעקה

ולא נתנו לו לדבר בהיכל התרבות. הוא הלך ליפו ודיבר שם. בליכי חשבתי אז - גמרנו את הענין, יש לנו עוד שונא אחד. לאחר מכן, הוא בא לראות אותי במשרד החוץ ועובדה שהוא נשאר יריד - ועוד איזה יריד - שלנו.

בניו-יורק ישבו לינדסי, ראש העיר, אשר גם הוא רוצה להיבחר עכשיו. יש לו צרות. הוא איננו מועמד של הרפובליקנים. יש מועמד רפובליקני ויש מועמד דמוקרטי. ליהודים יש אתו סכסוך בגלל המורים, בגלל הכושים וכן הלאה. הוא נתפס בביקור הזה כבעוגן הצלה. הוא באמת עשה דברים שאפילו לא ברור לי אם צריך היה לעשותם. מהרגע הראשון. עשרות אלפי יהודים נקבצו ליד העיריה. את ההתלהבות הוא לא יצר. ליהודים יש התלהבות מעצמם. או ארוחת הערב שהגיש. או הסוכה הנהדרת שהוכנה. עוד לא ראיתי סוכה כזאת בחיי. בחורי הישיבה הקימו וקישטו אותה בצורה פנטסטית. יש קומיקאי יהודי, אחד מהגדולים, בורגה שמו. ובורגה זה הופיע בתכנית באותו הערב ואמר: אדוני ראש העיר, יש דבר משותף בינך ובין ראש ממשלת ישראל - שניכם עומדים עכשיו לבחירה, שניכם תלויים בקול היהודי, אבל אדוני ראש העיר, אתה עוד תלוי בזה יותר ממנה. והוא באמת תלוי בזה. מעידי, אני מקווה שזה יעזור לו. גם אלה שעומדים מולו אינם טיפוסים נעלים ביותר. זה כנראה גם לא הלך לאיבוד בתודעתו של הנשיא.

מדוע האנשים שלנו רצו דווקא שאבקר בלוס-אנג'לס? מפני שזה ניכסון. המושל רפובליקני, ויש שם סנטור מורפי. סנטור מורפי בא לארוחת הערב. לפני כן הוא קיבל מכתב מחברות הנפט, שכתבו לו במפורש: אם אתה תלך לארוחת הערב - והוא צריך להיבחר בעוד שנה - אל תסמוך עלינו לתמיכה כספית, הוא תלוי מאוד בתמיכה הזאת. הוא ענה להם: אני הולך לארוחת הערב. הוא בא ונאם נאום נפלא, נאום של טעם וענין. הוא איש אינטלקטואלי. או ריגן, המושל. אינני יודעת מי כתב לו את הנאום, לא מתקבל על הדעת שזה נאום שלו, אבל היה זה באמת נאום גדול, חשוב, מלא תוכן.

בלוס-אנג'לס יש ה-"COUNCIL FOR FOREIGN AFFAIRS", אשר יש לו חשיבות לא רק בקליפורניה. היתה ארוחת צהרים ל-1,500 מוזמנים בחסות ה-"COUNCIL FOR FOREIGN AFFAIRS", גם כן, בצורת שאלות ותשובות. אחר כך האירוח בהוליבורד. אני מספרת את כל הדברים האלה רק בכדי שנדע שהמונים, בצורה זאת או אחרת, היו מעורבים בענין שלנו.

יש לי הרגשה, לא לעתים קרובות, ואינני טועה בתחושה - שנקבל את האווירונים. אני לא יודעת אם יחליטו על כך עכשיו. ליירד מאוד לא רוצה להחליט על כך עכשיו. והנשיא, כאשר העליתי את הענין ודיברתי על העזרה הכספית, אמר: אני יודע. האנשים שלנו כבר טיפלו בזה. זה גם כן היה מפליא לראות איך הנשיא היה מעורב בכול. לא היה דבר שאמר לגביו "לא עצמתי", או "לא ידעתי". אני חושבת שנקבל את המטוסים. בענין הכספי, טיפל השר שרף. אני מקווה שגם שהיה בגרמניה לא יזיק לנו. אולם ברור לי כי הענין הכספי, במובן מסויים, קשה יותר להחלטה מאשר הענין הצבאי.

בחוג מצומצם של לא יותר מחמישה יהודים, ניסיתי לרמוז להם על שני דברים: ראשית, העיקר, אמרתי, אל תניחו את התנגדות היהודים לענין השיחות. לפני כן, היתה לי פגישה עם כ-300-400 יהודים אשר כללו את חברי מועדון הנשיאים פלוס נציגים מקהילות מכל רחבי אמריקה. זה בכל זאת מאות אנשים. ניסיתי להסביר את הדברים. חשד דיין חושב שאפילו בשיחה עם הנשיא יש איזה מין "מחותר" כזה, או במלון אין מה לדבר שבכל החדשים שהייתי בהם, או בבתי המלון שביקרתי בהם, הכל היה מסודר בוודאי. ושם, דווקא, בפני מאות היהודים האלה - עם כל הדברים הטובים שהיו לי להגיד על הנשיא - בכל זאת הסברתי עוד פעם בצורה יסודית מאוד מדוע אין לתמוך בשיחות ה-2 ושיחות ה-4 וכן הלאה. אחר כך, בפורום מאוד מצומצם של ראשי הארגונים הגדולים אמרתי: הנשיא הוא נשיא, יפה מאוד, אבל למען ה', כל יוצר הרושם שהיהודים בכלל לא דואגים יותר לשיחות הללו. ההתנגדות הזאת צריכה להיות יחד, מבלי לפגוע יותר מדי בנשיא.

לנו ידיד שנבין אותנו, וכו'.
בכל המקומות שדיברתי, אמרתי כי בבית הלבן יש

יש כאלה שעדיין יש להם אילוזיות שאפשר להגיע
להסדר עם הרוסים. הסברתי מדוע הסדר עם הרוסים איננו בא בחשבון.

כאשר הייתי אצלו, קיבלתי קריאה טלפונית ממיני,
שלמען ה' אבוא לאטלנטיק סיטי. מיני אמר לי: אין לי מחסור בנואמים, אבל לא יכול
להיות שאת באמריקה, מתקיימת כאן ועידה ואת לא תבואי. הרגשתי שאני חייבת את זה
אישית למיני. זה גוי שעמד אתנו כל השנים ולא היה מקרה שלא עמד בו יחד אתנו -
נגד אייזנהאור, בזמן מבצע סיני, בפומבי. הופעתי אתו באסיפות פומביות והוא
דיבר נגד הממשלה שלו. הוא במאת האחוזים אתנו. אמרתי את זה לניכסון והוא אמר
לי: את מוכרחה לנסוע לשם. הם אמנם מתנגדים ומבקרים אותי קשות על מדיניות הפנים
שלי, אבל זה חשוב, זה הרבה מיליונים, את צריכה לנסוע. מיני היה מוכן שאבוא
בליל שבת, או אפילו בשבת. להתיישב בשבת באטלנטיק סיטי, וזה שבת וגם חג - הדבר
לא יצא לפועל ונסעתי לשם ביום שני. שם גם כן עמדתי על ענין השיחות. שם לא קשה
לדבר נגד ברית-המועצות. בכל מקום הדברים מתקבלים יפה. מיני דיבר אחרי ואמר מה
הוא חושב על מצרים, על ברית המועצות, על הערבים בכלל ועל ישראל, והוא אמר:
רוצים שישראל תיסוג - אני אספר לכם מה זה רמת הגולן. אני לא נותן עצות לישראל,
אבל לו אני הייתי יושב במשא ומתן עם הערבים מטעם ישראל, בשום אופן, בשום פנים
ואופן לא הייתי מסכים לזוז. אסור לזוז.

שד החינוך והתרבות ז. ארן:

מה עם האינטלקטואלים?

ראש הממשלה ג. מאיר:

היתה מסיבה אצל אלי וייזל, הוא הבטיח לי אינטלקטואלים יהודים, והלכתי למסיבה זו נכונה לקרוב. החבר שכל האינטלקטואלים שהיו שם היו אתנו. היו שם עשרות פרופסורים מפרנסטון, ברנדייס וקולומביה. היה יפה מאוד, אבל לא היו שם שונאים, היתה זאת אכזבה מרה.

אסיפת הנוער היתה מעל לכל מה שאפשר לשער. ביקשתי להפגש עם הנוער. אמרו לי שזה חגים, ישנו סיכון שלא יבואו, כל בתי הספר היהודיים סגורים וכו'. אמרתי, לא איכפת לי אם יהיו 200 או אפילו 300, אני רוצה לקיים אתם שיחה. לקחו אולם ל-5,000 מקומות וכמספר הזה של אנשים עמדו בחוץ ולא יכלו להיכנס לאולם. זה היה פנטסטי. רבים - ואני אומרת את זה בכל הלב ולא בצער - היו עם כיפות, מבתי ספר דתיים, אבל רבים מאוד גם לא מבתי ספר דתיים. ההתלהבות היתה יוצאת מן הכלל. זה היה דבר נפלא. ההופעה היהודית היתה מרגשת ואי-אפשר לתארה במילים.

מזכיר לי מר הרצוג בהקשר למה שאמרתי -
 HARDWARE FOR SOFTWARE - למחרת בא אלי קיסינג'ר, אמרתי לו: אני רוצה לשאול אותך שאלה, ושאלתי אותו על העניין הזה. אמר: אין כל קשר. למחרת הופיעה כתבה ב"איבנינג סטאר" כי היה ברגנינג וכי הנשיא לחץ על נסיגה וכו', וכי בעניין המטוסים יש "דיל" ויש "ברגנינג" כהסכם לשיחות. זה הרגיז אותי נורא. ובין העתונאים נפוץ המשפט HARDWARE FOR SOFTWARE. אני מטלפנת לקיסינג'ר ואני אומרת לו: אדוני, אני רוצה להבין. אני לא הבינתי כאן איזה דבר, מה קרה כאן? והפעם אנו סידרנו איזה דבר. במלון לא חסרו טלפונים. כך שבטלפון אחד היה שמחה, בשני רבין, ובשלישי דיברתי אני. והם רשמו מילה במילה מה שקיסינג'ר אמר. אמרתי לו: אני רוצה לדעת, אולי טעיתי, אני יוצאת עם איזה רושם לא נכון. היה בינינו "דיל" על HARDWARE FOR SOFTWARE? בשום אופן לא. אני רוצה לחזור על מה שאני הבינתי שזאת עמדת הנשיא, שאין כל קשר בין השיחות לבין האספקה. תשובתו היתה: נכון. אמרתי: הנשיא אמר לי שכך וכך אגיד לממשלה. אמר: נכון, אני מזועזע מהדיבור הזה, אני מבין שמי שהעלה את הדבר הזה והצעתו לא נתקבלה הוא כנראה המקור להפצת הידיעה הזאת. אמרתי לו: העתונאים אומרים שזה בא או ממחלקת המדינה או מהבית

הלבן. אמר לי: עכשיו אני מבין. מי שהעלה את המחשבה הזאת והיא לא נתקבלה, הוא אשר מפיק זאת בעתונות. הנשיא יכעס מאוד כאשר זה יוודע לו, וזה יוודע לו מפני שאני אספר לו. בשעה עשר בערב, הייתי בארוחת ערב אצל השגריר רבין, בחברת עשרות אנשים, סנטורים ואחרים, נתקבל טלפון מקיסנינג'ר: הנשיא ביקש אותי למסור לך, שהוא מזועזע מהעניין הזה, וכי הוורסיה שלי על שיחות הסיכום זה בדיוק מה שהיה, שום דבר אחר לא.

שר הבטחון מ. דיין:

יש לי שלוש שאלות, אבל לפני כן הייתי רוצה לומר כי בישיבה האחרונה לפני נסיעתך, אמרתי שאני מעריך שזאת נסיעה בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה גם בגלל הנושאים העומדים על סדר היום. עכשיו, כאשר חזרת, אני חושב שזה נכון. הנושאים שנדונו הם בעלי חשיבות ממדרגה ראשונה, ואפשר להוסיף על כך שגם התוצאות של השיחות שלך מבחינתנו הם הישגים ממדרגה ראשונה. ואני שמח שמבחינה פיסית את נראית טוב. כשראיתי את לוח-הזמנים שלך, היו לי כמה הרהורים, אבל עשית את זה יפה מאוד.

ועתה לשאלות. השאלה הראשונה:

כאשר את מסכמת לעצמך איך האמריקאים רואים את הבעיה שלנו בעניין הגבולות, המסמך האחרון שישנו בידינו, עד כמה שאני יודע, זה המסמך שראסק כתב בזמנו למצרים והודיע להם באופן רשמי - וזה גם התפרסם - את שבע הנקודות המפורסמות, ואחר כך הווריאציות של סיוסן ודוברינין. בכל המסמכים האלה או העמדות האלה, או אפילו הסיכום של השגריר יצחק רבין, הם אומרים: העמדה האמריקאית ביחס להסדר היא שצריך לחזור לגבולות הקודמים פלוס תיקונים קלים בהם, לטרון. אנו צריכים לצאת מעזה ולא דווקא להחזיר את עזה למצרים, אולי לירדן, ובירושלים צריך להיות סטטוס חדש: לא היו מבקשים מאתנו לסגת מרמת הגולן, ואולי אני מחסיר נקודה אחת...

ראש הממשלה ג. מאיר:

ירושלים בכלל לא הועלתה לדיון.

שר הבטחון מ. דיין:

לוא היו שואלים אותי מה האמריקאים חושבים מה צריך להיות ההסדר הטריטוריאלי, הייתי אומר: זאת התפיסה האמריקאית. האם הרושם שלך מהפגישות הוא שזו ההגדרה הנכונה? או שהלואי וההגדרה הזאת איננה נכונה והמצב יותר טוב. האמריקאים עומדים בכל תוקף על כך שלא נרד מרמת הגולן, ואולי עוד דברים אחרים. כי ענין רמת הגולן קשור בחלטת מועצת הבטחון, ומבחינתה של מדינה אחת - סוריה - זה כל השטח. אצלה זה הכל. זאת שאלה אחת ביחס לעמדה האמריקאית ביחס לגבולות הטריטוריאליים שלנו.

השאלה השניה היא ביחס לעמדת ארצות הברית, למעמדו של נאצר במצרים ולפעולות שלנו עכשיו במצרים. נאצר מעורער, גם פיסית וגם מדינית. הוא מסובך. אנו עושים מה שאנו עושים, מכים פעם ביום או פעמיים ביום, איך שזה מסתדר לנו. השאלה היא, האם הרושם שלך הוא שארצות הברית רואה את זה כעין טובה או לא טובה, בכל אופן, לא תכריז שבוא אבל על כך שנאצר כן יפול או לא יפול, ולענין זה אין לה טענות אלינו או לגבי המצב שעלול להיווצר שם. לנו זה דבר חשוב מאוד.

השאלה השלישית דומה קצת לשאלתי השניה, אבל היא הרבה יותר היפותטית, אבל לדאבוני אני חושב שהממשלה תצטרך לדון בה באחד הימים הקרובים - ביחס לנעשה בתוך ירדן. ברור שארצות הברית לא היתה רוצה שחוסין יפול. עד כאן זה פשוט. אבל לא אנו מנסים להתנקש בו. היה נסיון - אולי נסיון עלוב - לאיזו שהיא הפיכה, מעמדו נחלש והולך. לגבי ההתנהגות שלהם - אינני יודע אם יצא לך לעקוב אחרי מה שקורה בשבוע האחרון או בימים האחרונים, אבל המצב בגבול אתם הוא כזה שאיננו יכולים לשבת בחיבוק ידיים. אנו ממש חיים מנסים -

שפגז פוגע בבית אולם המשפחה נמצאת בחופש. כך היה במנחמיה, וכן הלאה.

השאלה איננה אם ארצות-הברית רוצה שחסיין לא יפול. נניח שחסיין נופל מחר, יש שם מהפכה, מעמדו גם כן מתערער מאוד. האם מאיזה שהן שיחות, או מגעים, את יכולה לומר או להניח, אפילו בתחושה, מה ארצות-הברית חושבת על ירדן למקרה שחסיין כן יפול? לנו העניין הזה חשוב מאוד. אומר ברמז למה אני מתכוון.

אני חושב שאנו צריכים לקיים מגע עם ארצות הברית ולומר להם: זה לא מאתנו, העניינים מתגלגלים שם כך שהוא יפול. את מי אתם רוצים שם אחר כך? את ישראל? את הרוסים? את המצרים? אנו כאן קרובים מאוד לעניין הזה ולא נוכל בעצמנו לשבת מנגד ולא הייתי רוצה שנהיה בקונפליקט עם האמריקאים בעניין הזה אם הקונפליקט הזה איננו מראש. הצאעיקה אשר ניסחה להתנקש במלך - זאת בוודאי איננה תכנית אמריקאית.

אלה הן שלוש שאלות. האחת - התפיסה האמריקאית לגבי הגבולות. השניה והשלישית - על הנעשה במצרים וירדן. אלה שאלות אקטואליות שהזמן גרמן והן תצטרכנה לעלות על השולחן. משום כך הייתי רוצה מאוד לדעת את הגישה האמריקאית לשאלות אלה, בשעה שאנו באים לכלכל את מעשינו במצרים וירדן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היתה שיחה נוספת עם רוג'רס וסיסקו בניו-יורק. בשיחה זאת השתתפו גם אבא אבן ויוסף תקוע. בצורה אדיבה ודי חריפה אמרתי לרוג'רס וסיסקו שכל המאמצים שלהם בקשר עם השיחות האלה - בעינינו בכלל לא באים בחשבון. אתם רוצים לדבר- דבר, אבל דעו לכם שאל תיקחו אותנו בחשבון. כאשר הוא חזר לניו-יורק, היה זה אחרי הפצצה של ריארד.

ברצוני להגיד בהקשר זה, כי לפי דעתי נקטנו בעמדה הנכונה בכך שלא אמרנו: לא, בשום אופן לא. זה מוכרח להיות באיזה מקום אחר. רודוס? בבקשה. אבל מה היה רודוס? פוצצנו את כל הלגנדה הזאת ששם לא נפגשו בכלל וכי שם באנץ' היה מתווך. כאן קרה דבר מוזר עם באנץ'. אני לא מאמינה כי אינני רוצה להאמין. אני חושבת שביסודו הוא אדם הגון אבל אדם לגמרי שבור. הוא כמעט עיוור. הוא אמר לי: אני לא יכול לקרוא, לא נעים לי, אני פוגש אנשים שאני מכיר אותם עשרות בשנים, אבל אינני מכיר אותם, והם אינם מבינים מה קורה. אני לא אומר להם שלום. הוא לגמרי שבור. אני רוצה לעשות אתו חסד ולחשוב שהוא באמת לא זוכר, מפני שהוא לא זכר מה היתה הפרוצדורה ברודוס. אחר כך הוא הודה בכך שהוא טעה שהוא לא זכר. כאשר העלה את ענין רודוס, אמרנו: רודוס? בבקשה. ברודוס היה משא ומתן גורמאלי כמו בכל הסכסוכים בין שני צדדים. נפגשו יחד. המשלחות נפגשו. כאן היתה לנו עזרה רבה בכך שהיה עד שהיה נוכח במקום. נמצא השגריר רבין שהיה ברודוס. ישנם מסמכים באו"ם שהשגרירות עכשיו מפיצה אותם, אלה הם מסמכים רשמיים, מה היו הדיווחים של באנץ' לאו"ם, איך התנהלו השיחות ובאיזו צורה.

הדבר הזה הוא טיפוסי ערבי. הם כנראה חשבו שזה טריק. הגעתי לאמריקה - צריכים להעמיד מוקש, ולכן העלו את ענין רודוס. כאשר הגעתי לפילדלפיה, מיד לאחר בואי באו עיתונאים ורצו לשמוע את תגובתי. קראתם מה אמרתי. אמרתי את העמדה שלנו: אדרבא, משא ומתן ישיר בין הצדדים, בלי תנאים. וזאת אמרנו גם לפני הרבה חודשים. אם יארינג רוצה להפגיש את הצדדים - אדרבא. לא הספקתי להסתובב וכבר היתה הכחשה של דובר המשלחת המצרית, כי לא לכך היתה הכוונה. כעבור שעה באה ידיעה מקהיר שהפירסום הזה הוא שקר אימפריאליסטי, וכי זה לא היה ולא נברא.

רוג'רס ואו-טאנט נאחזו מאוד בענין רודוס. אנו אמרנו: רודוס - אבל בדיוק מה שהיה שם, בלי שום דבר אחר. ולזה, מוכן, ריאה חשיב בשלילה. קודם כל, אנו צריכים להודיע על נסיגה וצריכים לסגת ורק לאחר מכן יבוא הענין הזה.

אשר לאו-טאנט - הצטערתי מאוד על ארוחת הצהרים הזאת. הגעתי למסקנה שתגובתי הראשונה, לא ללכת אליו לארוחת הצהרים, היתה דבר מאוד מעליב.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כאן היה הסבר שאם לא תלכי זה יתפרש שלא הוזמנת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוזמנתי והלכתי. מהגדולים שהוזמנו אף אחד לא הופיע, לא הלורד קארדון וגם לא יוסט וגם לא השגריר הצרפתי. כולם שלחו את מספר 2 או את מספר 3 בתירוץ שהם בעצמם אירחו באותו היום אחרים. אני רוצה להניח שזה קרה מפני שהשגריר תקוע היה באבל. אמרתי לתקוע בתרעומת שהאנשים שלנו במשלחת היו מוכרחים לדעת מקודם מי יבוא. ופה קרה דבר מה לא נעים. אני רוצה להניח שלו תקוע היה במקום, הוא היה עושה זאת, אבל שבתאי רוזן כנראה הזניח זאת. לא יכול להיות שהוא לא יכול היה לדעת מי הבאים. לא יכול להיות שהיו משקרים לו. מכל מקום, זה היה מאוד לא נעים.

מיד אחרי הארוחה היתה לי שיחה עם או-טאנט ובאנץ' בהשתתפות אבא אבן ותקוע. או-טאנט פתח בזה שיארינג מקבל הרבה יותר מן הערבים מאשר מאתנו. אנו לא מוכנים לתת לו שום חומר לפעולה. זאת היתה שיחה מאוד לא נעימה. רודוס וכל מיני שטויות אחרות.

גם לא מסרתי מה שעשינו בענין עצורי דמשק, בכל מקום ובכל הדרכים. באה אלי נשיאת העצרת ואמרה לי שהיא תוכל לפעול יותר אם הנשים יפנו ישירות אליה. סידרנו זאת. יש לי הצעה בענין זה. ברצוני לומר כי בציבוריות ובעתונות העסק הזה ירד. אני חושבת שאנו צריכים לקחת את שתי הנשים ולהסיע אותן לניו-יורק, על-מנת שיבואו לאו"ם, ייפגשו עם אנג'י ברוקס, תהיה

מסיבת עתונאים - וזאת במטרה להעלות עוד פעם את הענין בעתונות, ברדיו ובטלוויזיה. אמר לי בן-ארי כי בעוד ימים אחדים צריכה להיות ישיבה של המועצה של יאט"א ואחר-כך הוועידה הכללית שלהם, והם רוצים להעלות שם הצעה איך ינהגו במדינה שמאפשרת חטיפת מטוסים. אלה דברים די חמורים. אומרים לו שגם החברות הערביות כולן תסכמנה לכך, כי שם אפשר לקבל החלטה רק פה אחד, וכי גם הרוסים מסכימים לזה. יחד עם ההולנדים, מעלים את הענין הזה בסדר היום של האו"ם. זה איננו שווה הרבה, אבל גם זה ייעשה.

נפגשתי עם ראש השירותים. גם שם וגם בשיחות עם הנשיא על מצרים, איש איננו מוכן לבכות אפילו לשניה אחת. מוכן, כל אחד שואל מי יבוא במקומו, ותשובתי תמיד היתה: יותר גרוע זה לא יכול להיות. אמרתי גם לאנשים שלנו בשגרירות: אל נקבל על עצמנו קבלנות להוריד שליט ערבי או להעלות שליט ערבי. אני אינני מוכנה לומר בבטחון: נאצר יפול - יבוא משהו שיהיה אחר. זה איננו תפקידנו לא להעלות ולא להוריד. אין לנו קבלנות כזאת. אבל עניתי לכולם: יותר גרוע מנאצר לא יכול להיות, בכל המובנים, גם מבחינה אמריקאית וגם מבחינתנו.

שר החיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אני רוצה להעיר לגבי ערך הביקור. הרושם החזק של הביקור הזה בוודאי נתן את אותותיו בבירות המדינות הערביות, אשר ראו איך ארצות הברית נוהגת בראש ממשלת ישראל. אין לי כל ספק שגם באו"ם הענין הזה בוודאי השאיר הדום, שהרי היה זה בזמן העצרת. התקוות של המושלים הערביים כי המעצמות יביאו אותנו לנסיגה, אני חושב שהן נגוזו, ולביקור, מבחינה זאת, היתה בוודאי השפעה רבה.

לפני שנסעת דובר על עזרה כלכלית במסגרת של 150 מיליון דולר לשנה, לתקופה של חמש שנים. בענין זה היית צנועה מאוד במסירת הדו"ח ולא שמענו משהו ממשי, חוץ ממה שאמרת, שהנשיא אמר שהוא מבין את הבעיה. מכיוון שאני יודע מה מצב הרזרבות שלנו, האם אפשר לדעת יותר פרטים? האם נאמר משהו יותר? האם ישנה גם הבטחה ממשית?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה שנשמע בענין הכלכלי את חשד שרף.

חשד מ. בגין:

לא רק באמריקה אנשים רוצים להבחר. גם בארץ ישראל חל אותו דין. בעוד שלושה שבועות היום הזה כבר נדע את התוצאות. זוהי, איפוא, העונה. אבל בחירות, לא בחירות, אומר את הדברים כפי שאני רואה אותם ומאמין בהם.

הביקור הזה העלה את קרן ישראל, תרתי-משמע. אם נקבל תוספת של פנטומים וסקייהוקים, הרי זהו הישג בעל חשיבות מיוחדת, נוכח כל ההתפתחויות, ביחוד בחודשים האחרונים, במזרח-התיכון.

אני מעריך מאוד את פתיחת הדרך הישירה אל הבית הלבן. בשבילנו זה תמיד היה דבר חשוב, אבל בעיקר בתקופה הקרובה, האפשרות של מה שנקרא "TO OVERTHROW THE STATE-DEPARTMENT", היא מעין שסתום בטחון לנו. לא שאפשר לומר שתמיד הנשיא, על פי דרישתנו, יבטל נתיב מסויים במחלקת המדינה, אבל ברור שעכשיו נוצרה אפשרות כזאת שהיא לנו חשוב מאוד בעתיד.

הרושם מבחינת דעת-הקהל באמריקה, כפי שאנו יכולים להתרשם ממנו, הוא הלא חיובי, ויש רפלקס לכל התופעות הללו בארצות הברית על כל מדינות תבל. להוזה ידוע, באחד הימים, בימי אייזנהאור, הרגישו התורכים שהאמריקאים אינם כל כך מתידדים עם ישראל, ואז התורכים הסיקו מסקנה משלהם. וכך יכול להיות במדינות רבות, אולי לא במדינות הגדולות ביותר, כי זהו היום המצב הבינלאומי מעיקרו, ולכן גם ההשפעה העקיפה מבחינת מעמד ישראל, במה ששר החוץ שלנו רגיל לקרוא "משפחת העמים", יש לכך השפעה חשובה מאוד.

ועכשיו אעבור להצגת מספר שאלות וגם אביע דעה עם

הסתייגות.

שאלתי הראשונה - האם ביחס לאותה מילה שאיננה מילה, אלא מפתח - "WITHDRAWAL" - האם רק רוג'רס וסיסקו, או רוג'רס בלבד העלה את החביעה שנכניס אותה למסמכינו הרשמיים, כאשר סרכנו לעשות זאת שנתיים ומעלה, או שגם הנשיא השמיע תביעה זאת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

הנשיא לא העלה זאת.

חשר מ. בגין:

יש לי עוד שאלה שהיא בבחינת הצעה. אני גם הבינתי מדבריה של ראש הממשלה, שדעתה לא נחה מן ההתערבות היהודית המוגזמת בקשר עם וייטנאם. אני חושב שזאת גישה צורקת. גם אנו היינו אומרים: אם אורח של ישראל רוצה להביע דעתו האישית, זאת זכותו, אבל שארגונים יהודיים בתור שכאלה ינהגו כפי שהם נוהגים בעניין רגיש מאוד, זה באמת דבר שאיננו מוצדק מעיקרו, ובוודאי שהוא נורא עמו נזק. אני רוצה להזכיר שבאחד הימים, אדם שלנו שישב בשגרירות שלנו בוואשינגטון, היה ציר שלנו, אפי, באחד הימים פנה למספר ארגונים יהודיים

ואמר: מה אחם צועקים על וייטנאם? הרי באחד הימים יתכן שארצות הברית תצטרך להוכיח שישנה התחייבות, או שהיא מקיימת התחייבותה כלפי ישראל. ג'ונסון יאמר שיש לו התחייבות, איך הוא יוכל לעמוד בזה? איכשהוא הדברים הגיעו לידיעתו של ג'ונסון ואז נוצר קשר חיובי מאוד בין נציג ישראל, לא מן המדרגה הראשונה, אפילו לא היה שגריר. ועד כמה שאני זוכר, הדבר הזה הועיל.

הבאתי את הדוגמא הזאת כדי לומר קל וחומר, על אחת כמה וכמה. כלומר. לו היינו יכולים בדרך דיסקרטית להשפיע על הארגונים היהודיים שהם יניחו לענין הזה בתור ארגונים, והיה נודע לג'ונסון שזאת אחת מתוצאות הביקור, אני חושב שהיינו כאמת רוכשים את ליבו. הענין הזה הוא ענין גורלי גם בשביל הנשיא דהיום. אין לי שום ספק בכך. לא שאנו מחזירים, אבל בכל זאת יש ארגונים יהודיים - שלא יקפצו בראש. בסופו של דבר, אין להכחיש שהנשיא ניכסון עשה נסיונות לבוא בדברים. הוא אף הרחיק לכת מג'ונסון מבחינת פיגוי הצבא, אבל התשובה מן הצד השני גם היא ידועה. יתכן שכל השיחות בפאריס לא תקדמנה את הענין הזה ויתכן שהאמריקאים מרגישים היום שרוסים במקום לעזור להם בשיחות פאריס, מנהלים מדיניות כפולה: שם הם פותרים את הבעיה של צורת השולחן, אבל מצד שני עושים את אשר הם רוצים מבחינת אספקת הקטיושות ורקטות אחרות לשם. אני חושב שהדבר הזה יכול מאוד להועיל לנו בשלוש השנים הקרובות, העוללות להיות גורליות מבחינת המצב במזרח התיכון.

וכאן אני מגיע לשאלתי: האם אי-אפשר לנהוג כך? אולי כאשר נציגי הארגונים יהיו דווקא כאן בארץ, שנדבר איתם על כך. והשאלה שלי מעוררת למעשה הצעה. אני חושב שכדאי לעשות את הצעד הזה. יש במדיניות גם סנטימנטים, אבל יש בה גם קשרים אישיים. העובדה שעכשיו פניה של ראש הממשלה אל הנשיא ניכסון תהיה אחרי שיחות כאלה - העובדה הזאת בוודאי תהיה לה חשיבות ביחס לתוכן הפניה גם לגופה. אם האיש הזה ירגיש שאנו בענין רגיש ביותר, לפחות ניסינו למנוע ממנו צרה נוספת, אני חושב שזה ישפיע על החלטותיו המעשיות, או, מכל מקום, עשוי להשפיע, ולנו זה דבר חשוב מאוד.

אני מסתייג מן האימוץ של נוסח רודוס, גברתי ראש הממשלה. חיכיתי לבואך כדי לומר זאת. לא ברור לי איך הגיבוננו בקשר עם נוסח רודוס. הייתי מבקש שחשכמי זאת עוד פעם למען נקבל הבהרת הפרטים. אני רוצה להסביר בקצרה מדוע אני מסתייג מהאימוץ של נוסח רודוס. זה לא עניין של פורמולה - שיחות ישירות עו עמידה על משא ומתן ישיר. בצדק אמר שר החוץ בנאומו, שזה לא אופסונין אצלנו העניין הפרוצדוראלי כביכול של משא ומתן ישיר. הוא אמר שזה המפתח. אם לא רוצים לנהל משא ומתן ישיר, משמע, שלא רוצים שלום. זה ההגיון הפשוט, השכל הישר. אינני מתכוון גם למוראל של השיחות, ושמענו עליהן דברים מעניינים מאוד מפי שר המשטרה בקו-ישראל בשבת במסגרת התכנית "יומן השבוע". למה אני מתכוון כשאני אומר שלפחות נניח לזה?

ברודוס היה "אן אקטינג מידיאייטר". כך היה שמו ותוארו של באנץ'. מדוע "אקטינג"? כי ברנדוט נהרג כאן. ברנדוט היה ה"מידיאייטר" ובמקומו בא באנץ', כ"אקטינג מידיאייטר". אם נאמץ את נוסח רודוס, אין מנוס מכך שיאמרו לנו או יראו בהסכמתנו דבר העלול או עשוי לקבוע את המעמד הזה. שיחות רודוס היו באמצעות של מתווך בפועל. אבל זה לא עניין פורמלי. כל אלה שהיו ברודוס יאשרו זאת. הוא ניהל את השיחות. הוא יזם הצעות, הוא הגיש אותן לצדדים, הוא שמע עליהן תגובות משני הצדדים. אם באחד הימים יארינג ייהפך למעין "אקטינג מידיאייטר", מצבנו עלול להיות חמור מאוד. כי גם הוא דורש מאתנו לומר "WITHDRAWAL". הוא יקבל עצות והצעות מצדדים שונים והוא יגיש אותן. אנו לא רוצים להמציא במצב שבו חדווה כביכול תהיה בלבנו לדחות הצעות כאלה. נצטרך לדחות אותן, אבל זה איננו דבר שאנו צריכים לרוץ אליו. העניין הזה של התיווך והמתווך, מעמדו של המתווך והיוזם, צריך להיות נגד עינינו. טוב מאוד שיארינג עד היום איננו רואה בעצמו מתווך. הוא אומר שיש לו תפקיד מצומצם. הוא יכול להגיש שאלות. הוא לא מציע שום הצעות. אבל לו יארינג היה מגיש הצעות, אני לא אומר שהיינו נופלים, אלא מצבנו לא היה כל כך טוב.

בגלל הסיבה הזאת, אני מבקש להבהיר לנו שוב בדיוק את העובדות. שר החוץ אמר את זה פעם מעל במת הכנסת, בממשלה היה דיון על כך, לא נפלה הכרעה פורמלית, ומאז הנחנו לענין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם זה לא טוב שהענין נפל על ידי המצרים ולא על

ידינו?

השר מ. בגין:

לא כל דבר שהערבים דוחים אותו באופן אוטומטי הוא טוב עבורנו. אנו יכולים, לעיתים, מתוך הטקטיקה הזאת, להניח שהערבים בלאו הכי ידחו את הענין, אבל אנו בינתיים מקבלים דבר מסויים שהוא מעיקרו שלילי. אני אומר את הדברים כפי שאני רואה אותם. משום כך אני מציע להניח לזה. יש בנוסח רודוס תופעות העלולות להיות לנו מסוכנות. היתה חובתי לומר זאת לאחר שהגב' ראש הממשלה חזרה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

האיש הראשון שפנה אלי וביקש הסבר בדבר העזרה הכספית היה באותה ארוחת הערב שהתקיימה במוצאי שבת, בשגרירות. היה זה סיסקו. במקרה ישב לידי באותו שולחן ואמר לי כי היה רוצה שנשב ונשוחח אחרי הארוחה. הוא שאל בעיקר מהישיבה הזאת יודלף, כרגיל. אני מבקש בכל לשון של בקשה: אם רוצים לקלקל לנו ענין שיכול להיות ענין גדול, אולי הכי גדול בעזרה הכספית שהיה לנו, אפשר לעשות זאת אם משהו מזה ייזכר בעתונות. ואני רוצה להקדים ולהסביר מדוע.

דבר זה כנראה לא יהיה. קואליציה של הסוציאל-דמוקרטים עם הדמוקרטים החופשיים תכביר עלינו הכבדה רבה מאוד, כי כנראה שהסוציאל-דמוקרטים יותר רגישים ללחצים ערבים. אני חושש כך. אולי גם בקשר עם הרוסים. וכנראה שבחלק שלא יהיה בממשלה ישנה אישיות אחת שתחסר לנו. זה ידיר שלנו. האמריקאים אינם להוטים לזה. הגרמנים לא יודעים על זה. אם משהו מזה יוגנב החוצה, ברור שהעניין ייגמר בהכחשה ואולי זה יהיה הסוף. מה שאתם לא יודעים, זה יותר טוב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם אנו לא יכולים על יד חשולחן הזה לדבר על דברים, לא של רכילות, אלא על דברים הנוגעים לציפור הנפש לנו, ואם חס וחלילה יתגנב לעתון משהו על כך שיש חילוקי דעות או יש תגובות - הנשיא לחוד ומחלקת המדינה לחוד, יהיה בזה משום אסון. אם בממשלה אי-אפשר לדבר על כך ללא חשש של הרלפה אז היכן, למען ה', אפשר לדבר על דברים אלה?

אולי זאת אשנתי, אני בנויה כך. אני עובדת עם אנשים הנושאים באחריות בדיוק כמוני, לא כחוט השערה פחות. מה חשוב מי יושב בכסא הזה, כולנו יושבים בממשלה. כולנו במידה שווה אחראים לעניין וחרדים לעניין. אם כל פעם אני צריכה לחשוש כי הדברים יהיו מחר אצל חריף, או אצל צימוקי - בזה גמרנו את העניינים. לשם מה אנו יושבים כאן? יותר מאשר אמרתי לא אומר לעיתונאים. ואני מתחננת על נפשה של המדינה, לא לעשות זאת. אני היחידה שמותר לה לדבר עם עתונאים

על הביקור ולא יותר. תסמכו עלי. העתונאים גם כן מכירים אותי ויודעים שמה שאני לא רוצה להגיד הם אף פעם לא הצליחו להוציא ממני. ואני מבכרת תמיד להגיד פחות. אף פעם לא הצטערתי על כך.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בשיחה הזאת שאל סיסקו על מצבנו. הסברתי לו את המצב ומדוע אנו מדברים על שנת 1974. מה יהיה אחרי 1974, שאל? הסברתי לו מה אנו מקווים יקרה אחרי 1974 ומדוע אנו מקווים שהמצב יוקל אחרי 1974. אלא אם כן הרוסים ימציאו מין כלים כאלה שיהפכו שוב את הענין מהצריכה הבטחונית שלנו. זו היתה שיחה אחת. הוא רק הקשיב, שאל הרבה שאלות, אבל לא הפגיו.

השיחה השניה היתה עם סמואלס, איש כלכלה מהסטייט דפרטמנט, או אולי איש הכלכלה הפוליטי. מאוד ידידותי, יהודי, יודע, קשור ומעורה בחיים היהודיים. שאל הרבה שאלות ואחר כך אמר לי, באיזה דרכים אני חושב שהם יכולים לפעול. קיימנו התייעצות. החלטנו להציע שלוש דרכים ללכת בהן. הוא הסביר את הקושי בכל אחת משלוש הדרכים. שתי דרכים צריכות לעבור את הקונגרס. הדרך

בסוף השיחה אמר לי: בסופו של דבר נתחיל לטפל בזה כאשר תהיה הכרעה מדינית בבית הלבן.

השיחה השלישית היתה עם שר האוצר, אשר אתו נפגשתי לפני מספר חודשים והרציתי לו אז על הקשיים בלי נקיטת מספרים. איש לא יהודי אשר בא משיקגו. בפגישה הקודמת סיפר לי כי כאשר בא ראש הממשלה המנוח לשיקגו, כאשר היה עוד שר האוצר, בענין הבונדס, שלחו ועדה שתקביל פניו בשם הקומיוניסטי של שיקגו. הנרי קראון היה צריך להיות אז אך היה עסוק וכך יצא שהוא ייצג את היהודים והלא יהודים. הוא קיבל פניו של שר האוצר. הרציתי לפניו את הדברים. לפני כן היתה לי פגישה עם עוזרו, פאטי, אשר איננו איש פוליטי. הוא נשאר עוד מן האדמיניסטרציה הקודמת, אבל הוא בקי בענינים שלנו. הוא ידע את הדברים, תאר את הקשיים, לא שאל הרבה שאלות, ידע הכל. גם כן שאל מדוע זה 1974 ומה יהיה אחרי 1974.

קנדי שוב הקשיב לדברים, חזר על העצה שנעשה שלום. סיפורי במקום אחר, שכאשר נתן לי את העצה על שלום בביקורי הקודם, אמרתי לו: כאשר אתה מדבר על שלום, אתה חושב על שלום בין ארצות הברית וקנדה, או בין ארצות הברית ומכסיקו. משאנו מקווים לשלום, או מתפללים לשלום, אנו מתפללים לשלום שבין ארצות הברית וברית המועצות. ואז הוא הופתע ואמר: "THERE IS OTHER KIND OF PEACE?". הוא זכר את השיחה ושאל שאלות. לבסוף, הוא לא אמר לי במפורש דברים כמו סמואלס, אלא אמר: אם ההחלטה תתקבל - "WE SHALL BE HELPFUL".

נפגשתי עם עוד שני שרים - שר החקלאות ושר המסחר. הם רוצים להטיל קוטה על יבוא טכסטיל. עד עכשיו יש קוטה על כותנה. הוא רוצה שניכנס למשא ומתן. הוא ביקש זאת בפגישה הקודמת. לא רציתי להגיד שנכנס למשא ומתן. אמרתי לו: אני לא יכול להביא זאת לממשלה, בעוד שבועיים תתקיימנה אצלנו בחירות, זה יכול להתפרסם, וזה נוגע לקרית-שמונה ודימונה, ותארתי לו את המקומות האלה, ואיך אני יכול להביא זאת עכשיו לפני בחירות? הוא הבין מיד ואמר: מתי אפשר להיכנס למשא ומתן? אמרתי לו: לא לפני המחצית השנייה של חודש נובמבר.

מדוע אני מספר זאת? דיברתי עם מר הייס, שהוא הגאורג של ה"פדראל רזרב בנק" של ניו-יורק, עם מרטין ועם עוד שני גויים ולא היתה שיחה עם אף אחד אשר לא התחילה מן הרושם האדיר שחשארט על כולם.

היתה מסיבת גברות בבית הלבן. הגב' ניכסון קיבלה כל לידי ולחצה לה את היד. לבסוף הגיעה תורה של אשתי. לכל אחת היתה תווית אשר עליה כתוב השם והמדינה. התור חיכה והגב' ניכסון עכבה את אשתי כדי להגיד לה מה שהיה, כדי להגיד לה על ההופעה של ראש הממשלה ועל ההתרשמות מהנאום שלה בבית הלבן שכמוהו לא נשמעו רבים. והיא אמרה גם יותר מזה.

שר הבטחון מ. דיין:

לפי הנוהג בגרמניה, השגריר הגרמני בושינגטון

נשאר בתוקפו?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

השגריר הוא שגריר של הנשיא. הוא לא שגריר של המשמלה. הוא ישאר בושינגטון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פגשתי אותו במסיבה אצל יצחק רבין.

שר הבטחון מ. דיין:

אתמול קיבלתי ממנו מכתב בענין הזה. הוא רוצה

לעשות כמיטב יכולתו.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

הטכניקה היא כזאת שההתחלה מוכרחה להיות

בגרמניה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האמריקאים שדיברתי אתם אמרו: הצעד הראשון - הגרמנים צריכים לפנות לאמריקאים. אין זה מספיק שאנו פונים לאמריקאים. הגרמנים צריכים לפנות לאמריקאים ואז, ורק אז האמריקאים ידונו בזה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

ביקשתי 250 מיליון דולר לשנת 1970 קרדיט, הרבה מעבר לכל מה שיש לנו. הרבה מעבר לכל מה שיש לנו בקניית נשק. זה סכום גדול גם באמריקה. הנייר והדיבורים היו על כך שזה יהיה גם בשנים 1971, 1972 ו-1973, וירד לסכום של 200 מיליון דולר בשנת 1974. כלומר, ביחד, סכום של 1.2 מיליארד דולר. לצערי, הופיע כאן הפרסום על סכום של ביליון דולר. ברדתי זאת כאן ואמרו לי שזה בא מושינגטון. מושינגטון טענו שזה הודלף כאן.

בשנה התקציבית הזאת, אנו צריכים לשלם 140 מיליון דולר. מזה שילמנו כבר 65 מיליון דולר. התשלום הוא לממשלה האמריקאית. בשנה הבאה - 140 מיליון דולר, וזה רק נשק. זאת הפעם הראשונה מאז קום המדינה שאנו צריכים להביא דולרים לאמריקה. כל מה שבא מאמריקה לא יכסה את מה שאנו צריכים לשלם. הוא הופתע קצת מן הארגומנט הזה.

שר הבריאות י. ברזילי:

למרות שאני לא רוצה לחזור על דברים שנאמרו, אבל על פסוק אחד כנראה כולנו נחזור - הפסוק של ההערכה וההוקרה החשובה לראש הממשלה על שליחותה החשובה. לא אפרט. אני מצטרף למה שאמרו קודמי חשד בגין וחשדים האחרים בעניין זה.

אני רוצה לשאול כמה שאלות ולהעיר הערה אחת.

בעקבות הרשמים והפרסומים שהיו בארץ, לי לא היתה נחוצה הודעה משותפת. אבל כאן בארץ עשו כבר ספקולציות. ואינני אומר זאת במובן הרע של המילה, אלא ניחושים סביב זה שלא היתה הודעה משותפת, כאילו שזה היה איזה שהוא פגם חסר, משהו בתחום של כשלון. לי זה לא חסר. אני רק שואל את ראש הממשלה, האם היה בממשלה שתייה הודעה משותפת? ואם לא היתה, מדוע היא לא היתה? אני שואל זאת, משום שבאסיפות בחירות, גם מפלגות המשתתפות בממשלה כבר ציינו את הדבר הזה כדבר שלא הושג.

הערה בעניין רודוס. גם הערה בתחום הטקטי וגם הערה בתחום המריטורי. בתחום הטקטי, אני חושב שהתשובה של ראש הממשלה היתה תשובה מוחצת וצעד ממדרגה ראשונה אשר פוצץ את כל התמרון המצרי מן הרגע הראשון. אחר כך, קהיר עוד עזרה לזה. אבל תשובתה של ראש הממשלה שמה לאל את תמרון השיבוש, אשר בעצם אליו התכוון ריארד. זה לצד הטקטי.

אשר לצד המריטורי = אם הזכירו כאן את דבריו של שר המשטרה, צריכים לזכור מה הוא אמר. הוא אמר שאז היו פגישות ישירות בין הצדדים. שם היה "אקטינג מדיאייטר". ואני אמרתי לא פעם: פגישות ישירות UNDER THE HOSPICES OF JARING. בעולם לא שללו את הדבר הזה. בסופו של דבר, צריכה להיות פגישה משותפת וחתימה משותפת על מסמך שהוא פרי של משא ומתן. כך שאני חושב - ולא רק מבחינה טקטית - כי אילו הגענו לזה, היינו מגיעים למה שהיינו מאוד צריכים לרצות, ורוצים.

יש לי שתי שאלות. הראשונה: האם לא עלתה הבעיה של מה שהם קוראים: "המשטרים הממוטטים הפרו-מערביים"? כלומר, הצורך להסביר שהמשטרים האלה ממוטטים שלא בקשר עם ישראל. המשטר בלוב הממוטט שלא בקשר עם ישראל. אבל הם הרי כורכים כאילו את התנהגות ישראל כלפי לבנון וכלפי ירדן כאלמנט, לא אומר מכריע, אבל כאלמנט חשוב בסיכון המשטרים הללו. האם הדבר הזה הועלה בשיחות האלה?

שאלתי השניה - האם לא הופיע עניין הפליטים בכלל? והאם גם לו היה איזה שהוא סונדארג', או איזה שהוא צער לגיוס כספים למטרה זאת, לאותן הפעולות המוגבלות שנדמה לי שאנו עכשיו מכינים לעשות אותם כאן, עם קשר עם שלום או בלי קשר עם השלום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם אני מצטרף ברצון רב לחברי הממשלה אשר הביעו הערכה מלאה למסעה של ראש הממשלה, גם מבחינה מדינית וגם מבחינה יהודית, זה היה הישג גדול. ועתה מספר הערות.

ראש הממשלה לא מסרה לנו פרטים על הפגישה שלה עם האמפרי. מדוע אני מחשיב פגישה זאת? כי רוב הפגישות היו עם רפובליקנים ואינני יודע אם אנו יכולים למחוק את הדמוקרטים. הדמוקרטים לא הפסידו לחלוטין. אינני יודע עדיין מה יהיה הסוף לגבי וייטנאם והאם הדבר כל כך בטוח שניכסון ייבחר פעם שניה. אנו צריכים לקיים מגע מקביל גם עם הדמוקרטים. אני גם לא יודע אם לינדסי ייבחר שנית או שייבחר מישו אחר. השאלה היא מה הם המגעים שיש לנו אתם? אני מבין שראש הממשלה לא היתה יכולה להפגש עם ג'ונסון. בקרב הדמוקרטים הוא איננו יותר המנהיג, אבל לכאורה לו היה הוא המנהיג, צריך היה להפגש אתו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

דיברתי עם ג'ונסון טלפונית והוא גם שלח לי מכתב. דיברתי גם עם טרומן. עשיתי את כל הדברים הנכונים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב שגם להבא צריכים לחפש את הדרך איך לקיים מגע מקביל וער עם הכוח הזה, ואינני יודע אם הוא כל כך רחוק משלטון. בכל אופן, בקונגרס יש לדמוקרטים רוב.

הייתי מבקש שכבוד ראש הממשלה תרחיב אולי את הדיבור ותסביר לנו יותר את ענין הרכש. הענין העיקרי שלנו מבחינה בטחונית זוהי מלחמת ההתשה שלנו עם מצרים. אם אנו דורשים תוספת מטוסים, אין הכוונה לתוספת מטוסים שנקבל אותה בעוד שנתיים. השאלה היא אם אפשר להחיש את המשלוחים. במלחמת התשה זו חשוב מהו הכוח שאנו יכולים לרכז עכשיו. כדי שנוכל עכשיו להכות בהם יותר. ויתכן מאוד שאילו היו לנו עכשיו יותר כוחות, היינו יכולים להכות בהם יותר. לכן, לגבי השאלה אם ההכרעה תהיה עכשיו או בעוד חודשיים, הבעיה היא מתי נוכל לקבל את המטוסים? מה העזרה שאנו יכולים לקבל מהם כבר עכשיו, על מנת שנוכל לנצח באותה מלחמה זוטא שיש לנו עכשיו. אינני יודע אם דובר על התחזית הכללית שקיימת בארצות הברית כאילו אין סכנת מלחמה. יש סכנת מלחמה. אבל בין כך ובין כך, אין שום דבר שיש לנו עכשיו. אנו נתונים בתוך מלחמה זוטא אשר לגבינו איננה כל כך מלחמה זוטא, והשאלה היא, מה העזרה שנוכל לקבל מהם לאותה מלחמה זוטא.

הערה שלישית בנימה של שאלה, אבל גם קצת דאגה. אני מודאג מכך שבכמה שיחות חשובות ביותר, הן של ראש הממשלה, שר החוץ, שר הבטחון, בכל מיני הזדמנויות מדגישים שבמשא ומתן אפשר להניח על השולחן הכל, לרבות ירושלים. נדמה לי, שקיימות כל ההסתייגויות לגבי מעמדה של ירושלים. אך הם

עושים זאת מבלי כל הסתייגות לגבי מעמדה של ירושלים. היות וירושלים היא בשבילנו עניין מיוחד שבמיוחד, הרי לולא הזכירו את ירושלים, היה זה עניין אחר, אבל אם מזכירים את ירושלים...

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני פעם אחת הזכרתי את ירושלים?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בדוחות שקיבלנו היו כל הנושאים, לרבות ירושלים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני אף פעם לא הזכרתי את עניין ירושלים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם כך, אני שמח מאוד שבהקשר זה הדבר לא הוזכר. רציתי לומר זאת משום שאני חושש מפני הרושם שיכול להתקבל ולהוצר כאילו זה גם כן נושא למשא ומתן.

שר התחבורה מ. כרמל:

לפני כשלושה שבועות דנו על המגמות של הביקור הזה ואין ספק שהתוצאות של הביקור עברו את הציפיות שלנו הממשיות. אף על פי שאין שום חוזה חתום, הרי רוח הדברים מבטיח הסדר כמה וכמה ענינים חשובים, ובעיקר במה שנוגע לחיזוק הבטחון, שהוא הדבר העיקרי.

אני רוצה להעיר בשתי נקודות. אין ספק שישראל בעצם קיומה ובעיותיה מהווה איזה גורם בענינים הפנימיים של ארצות הברית בזה שיש גם קיבוץ יהודי גדול. וזה נעשה באופן אינדיקטיבי. ואם שמענו פה שעמדת הממשל כלפי ישראל עשויה להשפיע כך או אחרת על הקהילה היהודית בארצות הברית לגבי עמדתה שלה לממשל, הרי זה דבר חיובי בהחלט.

יחד עם זאת, אני סבור שאנו צריכים לנהוג זהירות גדולה בניסיונות של התערבות ישירה בענינים הפנימיים של ארצות הברית. ואני מתכוון בעיקר להצעה של השר בגין, שאנו נהיה גורם לגבי עמדת הארגונים היהודיים בכל הנוגע לוייטנאם. בימינו אין סודות. מה שייעשה על ידינו בענין זה, ייוודע. אני גם כן סבור שלא טוב הדבר שארגונים יהודיים קובעים עמדה בענין וייטנאם, כזו או אחרת. זה ענינו של כל יהודי כמו של כל לא-יהודי, כאזרח ארצות הברית. והיהודים כיהודים, מתוך דאגה לעניניהם כיהודים, אינם צריכים לשאוף להיות גורם. עם זאת, אני סבור שאנו צריכים להיות מאוד מאוד זהירים בהתערבות בענין זה באופן ישיר, כדי להשפיע במגמה זאת או במגמה אחרת, הואיל ואנו עלולים בכך להרוויח אהדה במקום אחד ולהפסיד אהדה במקום אחר. קודם כל, וראשית כל בתוך ארצות הברית של אמריקה, ויוקיעו אותנו כמי שמתערבים בענינים הפנימיים של ארצות הברית. כמו כן, אני גם כן סבור שאם דבר זה יזכה לפרסום, עשוי הדבר להזיק לתדמית שלנו בעולם מחוץ ומעבר לארצות הברית. אני סבור שיש לנהוג בענין זה בזהירות גדולה.

הנקודה השנייה נוגעת לענין הזה של נוסח רודוס. אני חושב שהתשובה ששמענו אותה גם מפי ראש הממשלה אחמול בשדה התעופה, וגם התשובה שהיא נתנה לדברי ריאד, הניחה בהחלט את הדעת. היה בזה, בעצם, אישור מחדש לנכונות שלנו למשא ומתן ישיר. בענין זה של נוסח רודוס יש להבדיל בין שני דברים מהותיים: תיווך של גורם שלישי, או על ידי גורם שלישי, או מאמץ להפגיש את הצדדים על ידי גורם שלישי. אנו התנגדנו ומוסיפים להתנגד לתיווך בין שני הצדדים בענינים מהותיים הנוגעים לקונפליקט הישראלי-ערבי. לא התנגדנו למאמץ של יארינג להפגיש את הצדדים על מנת שהם ינהלו את השיחות ביניהם. לענין הראשון צריך

להתנגד ולהוסיף ולהתנגד.

אשר לענין השני, שמענו כאן תיאורים. אמנם זכרוננו של באנץ' נחלש, אולם זכרוננו של השר ששון עומד לו. כפי ששמענו היה זה מאמץ מצד באנץ' להפגיש את שני הצדדים, והוא גם הצליח במאמץ זה, אף על פי שבהתחלה הם ישבו מרוחקים כמה מטרים, אם לרוחב ואם לגובה, הערבים לחוד והיהודים לחוד, אולם לבסוף ישבו יחד. אני חושב שהדגש צריך להיות על כך שמצדנו ישנה נכונות להענות לכל מאמץ של כל גורם בינלאומי מוסמך להפגיש את הצדדים. זוהי עמדה חיובית. אשר לתיווך - התנגדנו לו ואנו מוסיפים להתנגד לו.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוץ:

אני רוצה לומר כי דברי הברכה חלים גם על

חשוקים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מאוד מודה על ההערכה.

אני רוצה להעיר הערה אחת לדברי השר דיין, שאמר שהוא שמח על כך שאני עדיין בחיים. עכשיו, כאשר אני מסתכלת רטרואקטיבית, אינני מבינה איך עשיתי את זה. ללא כל הגזמה, לא היתה שעה אחת במשך היום אשר הוקדשה למנוחה. מה שנכנס לתוך 36 השעות שהייתי בלוס-אנג'לס - פשוט לא יאומן. עכשיו בשום פנים ואופן אינני מבינה איך הכל הסתדר. עובדה שאני חיה.

כפי שידוע, פקידי המדינה לא הסכימו שאטוס בטיסה מסחרית, ולכן צריכים היינו לחבור מטוס. אמרתי: אם כבר, ניקח מטוס אל-על, כי מטוס אל-על אף פעם לא נחת בלוס-אנג'לס וגם לא במילווקי. דרך אגב, בפנטסיה הגדולה של כל כוכבי הוליווד, ליד שולחן מיוחד, ישב הצוות של אל-על.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

על-מנת שלא יתקבל הרושם שחברי מפא"י לשעבר בממשלה מסתייגים מההערכה, רציתי להגיד שאני מצטרף לכל הדברים שנאמרו על ידי החברים האחרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

במילוויקי היה דבר יוצא מן הכלל. וקודם כל, בבית הספר בו למדתי. בזמנו, היו בבית ספר זה לכל הפחות 96% של ילדים יהודים, עכשיו לא מצאתי בו אף ילד יהודי או ילד לבן. כולם כושים. מורות אחדות עוד לבנות. יש שם שמונה כיתות. בזמני היו שם שמונה כיתות. הרפורמה שלך, ארן, הוגשמה שם. הכושים המסכנים האלה, במשך שלושה שבועות, צריכים היו לשיר את "התקווה" באנגלית. אבל הם שרו את "הבאנו שלום עליכם" בעברית.

דרך אנב, בערב המפורסם עם לינדסי בניו-יורק, הופיעה מקהלה שהיתה ב-96% כושית, מקהלה של בתי הספר התיכוניים בניו-יורק. היו שם גם כמה בנות שעשו רושם שהם מתאילנד, עם עיניים מלוכסנות. המנצח של המקהלה כושי, אבל כנראה מוסיקאי חשוב. הם שרו את "התקווה" בעברית, ועוד איך שרו. הם גם שרו שירים אחדים בעברית בצורה נפלאה. אחר כך קמה בחורה לבנה, כנראה יהודיה, והיא שרה את "ירושלים של זהב" בליווי המקהלה. זה היה דבר שזעזע את כולנו. חשולחן שבו ישבתי עם לינדסי היה קרוב מאוד לבמה, כך שהזמרת עמדה מאוד קרוב אלי, וראיתי כי כאשר היא שרה את "ירושלים של זהב" עיניה היו מלאות דמעות. היו רגעים שפחדתי שנא לא תוכל להמשיך. היתה זאת חוויה מזעזעת. המקהלה היתה נהדרת. כאשר נחמה ליפשיץ שרה את "ירושלים של זהב" כל הקהל, לאלפים, שר יחד אתה. קיבלו אותה יפה מאוד.

ענין הגבולות כמעט שלא הוזכר. גרומיקו היה בניו-יורק ולא הביא אתו שום דבר חדש. האמריקאים רוצים להגיע עם הרוסים לסידור לא רק בענין שלנו, אבל שום דבר לא זו. להיפך. יש להם הרגשה שקיימת נסיגה. גרומיקו לא הביא אפילו מילה חיה אחת, לא בענינים שלנו ולא בשום ענין אחר, ויש איזה תיסכול במחלקת המדינה, שזה לא הולך. הענינים שלנו, מבחינת הרוסים, גם כן לא הולכים. יש לי רושם שהניירות האלה כבר בכלל אינם קיימים.

כאשר רוג'רס התחיל עוד פעם את הדיבור הזה על השימוש במילה "WITHDRAWAL", ושאל, מדוע אינכם עושים זאת? הרי אתם לא כמו הערבים, אתם ראציונאליים, אתם אינטליגנטיים, מה איכפת לכם אם תכניסו את המילה הזאת? אמרנו: אחת משתים אלה: אם המילה הזאת אין לה כל ערך, אז אין זה כלל חשוב. אבל אם למילה הזאת יש ערך - בשום פנים ואופן לא נעשה זאת. לא נזרוק מילים שאחר כך יבואו המצרים ויפרשו אותם ואנו ניכנס לסטדיה חדשה, מה פירוש הדבר כאשר אנו אומרים "WITHDRAWAL", ומה פרושה של המילה כאשר הם אומרים "WITHDRAWAL". דבר זה בכלל לא בא בחשבון.

דרך אגב, השיחה עם או-טאנט, אשר גם באנץ' השתתף בה, הייתה קשה מאוד, אבל זה לא מדאיג אותי. אמרתי לו: אם אתה שמעת שערבי כלשהו יאמר: שלום עם ישראל. האם שמעת ממישהו את המילה הפשוטה הזאת? ואל יספרו לי על השלום במזרח-התיכון. האם שמעת דבר כזה? עמדה לו מידת ההגינות המינימאלית והוא ענה: לא. אמרתי לו: כל זמן שלא שמעת, אל תבוא אלינו בדרישות, אל תבוא אלינו בתביעות שאנו נחקרים. אין לנו במה להתקדם.

ברגעים הספורים לפני צאתי את בית המלון, באו אלי בשם שר החוץ האיטלקי ואמרו כי הוא רוצה לראות אותי. הכרתי אותו כאשר היה ראש ממשלה. לא היתה לי ברירה. הוא רק הגיע לניו-יורק ולא ראה עדין את חשד אבן. כוונתי למורו. הוא איש נחמד מאוד. הוא בא אלי. הוא נפגש עם ריאד וקיבל רושם כי ישנה התקדמות. מה ההתקדמות? יש לו רושם כזה. אמרתי לו: אם הוא רוצה שלום - אתה יודע כי אני כל רגע מוכנה להיפגש. אבל מה שרציתי היתה התכלית.

שאלתי אותו: ומה בענין העצורים? קשה לסורים לעשות דבר כזה כלפי פנים. נחוצה להם איזו ג'סטה. אמרתי לו: מצדנו יכולה להיות רק ג'סטה אחת - אנו נחטוף סורים אחדים ונחזיר אותם. זאת הג'סטה היחידה. אמר לי: לא, אני מבין, אבל נחוצה ג'סטה. אמרתי לו: אם אתה חושב על הטייסים, תוציא לך זאת מהראש. זה לא בא בחשבון. זה בכלל שטח אחר. אלה הם שבויי מלחמה, בעוד שהעצורים טסו במטוס של T.W.A., הם כאו ב"מיגים". חילופי שבויים זאת פרשה אחרת. אל תערכב אותנו בענין זה. הוא מבין, אבל הוא מחפש איזה מוצא.

גם לרוג'רס אמרתי: לא בא בחשבון ענין ה-"WITHDRAWAL". אל תבקש מאתנו מילים. כאשר אנו אומרים מילים יש להן גם תוכן, ואני לא מוכנה, בשום פנים, להשתמש במילה הזאת על מנת להגדיל את הפרסטיג' של נאצר. ואתה יודע, כמוני, שזה לא יביא לשום דבר. או שיוצאים שלום, או שאין רוצים בשלום. אם רוצים שלום - ישבו אתנו וידברו על ענינים ולא על מילים. אנו לא חייבים בכלל שום דבר. בכל זאת, ניסה להמשיך בשלום, אך גמרתי עם זה. אמרתי לו: אתם מדברים אתם, אתם יודעים בדיוק את המצב, אנו לא מאמינים שתגיעו למשהו. ואם קיימת סכנה שתגיעו עם הרוסים לאיזה שהוא נוסח, הרי אתה יודע מראש מה דעתנו על הרוסים ומה דעת הרוסים עלינו, ולא יכולה להיות כל ברכה, וחבל על כל המאמצים האלה.

בראיונות בטלוויזיה ובמסיבות העתונאים שאלו אותי האם אינני רואה בכלל תפקיד למעצמות הגדולות? אמרתי: להיפך, אני בהחלט רואה תפקיד להן, והתפקיד הוא אחד: אם הרוסים יכולים להגיע עם האמריקאים לעמדה כזאת ששניהם יגידו, לאחר פניה אלינו ופניה לערבים: תיפגשו על מנת להגיע לידי שלום, יהיה זה תפקיד מבורך. אבל מעל לתפקיד הזה - שום דבר.

כפי שאמרתי כבר, לא ראיתי דמעה אחת על מה שאנו עושים במצרים, אם בשיחתי עם ניקסון, לא מרוג'רס, לא מסיסקו ובוודאי לא בשיחתי עם ראש השירותים. הם יושבים ומתמוגגים מנחת שנאצר מקבל מכות. הנשיא לא אומר זאת כך, וסיסקו בוודאי איננו אומר זאת, אבל לא היה הרמז הקטן ביותר של ביקורת.

ודרך אגב, גם לא על ירדן.

הם חרדים לשאלה מה יהיה עם המלך הזה. הסברתי להם שספק אם המלך שולט אפילו בארמונו, אבל מעל זה? יתכן שהוא מסר את השליטה למישהו אחר. על אדמתו נמצאים צבאות זרים והוא צריך לדעת יותר טוב מאתנו מה מידת הידידות אליו של הסורים או העיראקים, אשר מאז ומתמיד יש להם תוכניות כיצד לחסל את המדינה שלו. אמרתי דבר אחד: אנו חייבים להיות מודאגים באשר לחוסיין, אבל מה אפשר לעשות? הוא כזה. כך הם פועלים. כל מה שאנו עושים, איננו עוזר ולא עוזר.

פעם אחת נתנו לתקן, פעם שניה נתנו לתקן, אבל גם אנו רוצים לחיות. לא היתה לי שיחה קשה לא על מצרים וגם לא על ירדן. סוריה בוודאי לא. אף מילה. שום דבר.

על לוב הם צוחקים מעצמם, כי בפעם הראשונה בהיסטוריה של הדיפלומטיה מכירה מדינה בממשלה שלא יודעים אפילו מי הם חבריה, ורצים במרוץ מי יכיר בבלתי ידוע הזה קודם.

שר הבטחון מ. דיין:

ראש הממשלה הוא ערבי מחיפה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא למד באמריקה כמה זמן. אין להם אשליות.

אני רוצה להגיד דבר שישנא את השר ורהפטיג, וזה שימת גם אותי. אמרתי זאת באיזה מקום ואפילו בארוחת ערב, כי שנאתי מאוד לשמוע מהנשיא שהענינים בישראל הם גם אינטרס אמריקאי. הוא אמר לי זאת בשיחה וחשבתי

שטוב להגיד את הדברים האלה גם בפומבי. אבל אני חושבת שאנו לא חיים בעולם של אלטרואיזם בין מדינות. הם מבינים זאת. טלו - חס וחלילה - את ישראל מהאיזור הזה והם גמרו את העניין הזה "BACK YARD": של ברית המועצות. וגם כאשר דיברתי על נשק, לא נשמעה אף מילה אחת - אז מה יהיה? זה נשק שלנו, חששנו בו נגד זה או נגד זה. חשולחן היה לגמרי נקי מכל הדיבורים הללו. האמת היא שעם רוג'רס לא הגעתי כל כך לשיחה על נשק, כי היה לגמרי ברור שהחלטה היא בידי הנשיא. כך היה גם אצל הנשיא גו'נסון וגם אצל הנשיא קנדי. ישנה דופליקציה. בבית הלבן יש משרד חוץ של הנשיא. ומה אומרים עכשיו? שקיסיןג'ר הקים את המשרד הזה, וכל מי שהיה פחות או יותר בעל ערך במשרד החוץ, הוא הוציא אותו והעבירו אליו. זה סוד גלוי לכולם. יש לא מעט רכילות סביב הדבר הזה. לא נכנסתי לזה כל כך, אבל במידה ושמעתי את הדברים, חשבתי: תודה לאל, שזה לפחות לא קיים אצלנו. אבל, כפי שאמרתי, כל הקומפלקס הזה לא הועלה.

אם קיימת קצת רגישות, היא קיימת לגבי לבנון. בחשואה למדינות הערביות, זוהי, פחות או יותר, בכל זאת מדינה אנושית והיו רוצים לשמור עליה.

מה יהיה כאשר חוסיין יפול? לא אנו העלינו את השאלה הזאת וגם הם לא העלו אותה. אני מתארת לי שבין השיטין בוודאי יש שיחות יותר גלויות לב בנושא הזה.

סגן ראש הממשלה וחשד לקליטת העליה י. אלון:

ליצחק רבין היתה שיחה גלויה אתם בנושא זה לפני

חודשים בערך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

חשד בגין אמר שהוא לא הסכים לכל מה שאמר שד החוץ בנאומו. אני חושבת שזה היה נאום גדול. זה היה לפני שיצאתי. הנאום עשה רושם רב. לא מצאתי בנאומי נקודות המהוות סכנה לנו. הוא עבד כרגיל, עם עשרות שרי חוץ. שמחתי שלא יכול היה להגיע באותו בוקר לווינגטון, כאשר אני יושבת עם הנשיא כמעט שניים ושד החוץ שלו יושב בחדר השני. חשבתי שאני ואבוי היה אילו שד החוץ היה יושב שם. הודיתי לאלוהים שכך יצא שהוא לא יכול היה להגיע בגלל עיסוקיו עם שרי החוץ, והוא הגיע רק בערב לארוחה. היתה לו גם הופעה מצוינת בטלוויזיה. ילדי מניו-הייבן סיפרו לי שהוא הוזמן להרצות באוניברסיטת "ייל", לקחו למטרה זאת אולם נורמלי, אבל היו מוכרחים להעביר את ההרצאה לאולם הגדול ביותר ב"ייל", אשר היה מלא וגדוש. אמרו לי כי ההרצאה היתה מזהירה. היו שאלות ותשובות והקהל יצא נלהב.

מה שנוגע לוויטנאם - היו כאלה שבאו אל האנשים שלנו ברמזים די שקופים, אולי בכל זאת נעשה איזה דבר, נגיד איזה דבר, נשפיע על מישהו. והאנשים שלנו אמרו: בענין וייטנאם - ידינו למעלה. כלפי הגששים שבאו מהממשלה, אמרו: אנו לא יכולים להתערב בענינים הפנימיים. היהודים האמריקאים הם אזרחים, הם עושים מה שהם חושבים. הגבול שאליו הגעתי בהופעות הפומביות - ודרך אגב, זו דעתי מחוץ לכל הענינים - גם בלוס אנג'לס וגם בוועידה באטלנטיק סיטי, היה כאשר אמרתי, שיהיה זה יום שחור לכל העמים הקטנים בעולם כאשר אמריקה תגיד:

מה שקורה עם העמים הקטנים בעולם, אין זה עסקי, כאשר ממול יש כוח ברוטאלי, אשר לשיא שעלול לקרות הגיע בצ'כוסלובקיה. יש לי יסוד להניח שהדבר נתקבל יפה מאוד גם בבית-הלבן. אבל האמת היא שישנה דאגה, מבלי להזכיר את וייטנאם ומבלי להזכיר דברי אחרים. התווכחתי עם יהודים על כך עוד לפני שנתיים ושלוש שנים, עוד לפני מלחמת ששת-הימים, ואמרתי להם בשיחות פרטיות: אמרתי פעם לרבקה שולמן, בידדות: מה את יוצאת מכליך בענין וייטנאם? ומה יהיה כאשר ישראל תהיה זקוקה לעזרה אמריקאית? אמרה לי: זה דבר אחר. אם אמריקה צריכה לשבת בבית, אז מה אתם רוצים?

היה לי טוב מאוד שיכולתי להגיד בכל מקום ובהדגשה חזקה: לא ביקשנו אף חייל אחד מאף אחד ולא נבקש אף חייל מאף אחד, ואני שמחה על כך ואינני מוכנה שתישפך טיפת דם של איש זר למעננו. אנו מבקשים שנהיה חזקים ונוכל להגן על עצמנו, אבל יותר מכך, איננו מבקשים. ואז, מובן, מחיאות כפים סוערות בכל מקום. מה שלא מבקשים - אדרכה.

בענין רודוס, אני סבורה, ולא משום שאמרתי זאת, שהיה זה דבר נכון שללא היסוסים ומיד העמדנו את ריאד על מקומו. וכאשר שאלו אותי בטלויזיה: מה יש לך להגיד? אמרתי: רודוס? בבקשה.

העד ששון יודע זאת יותר טוב ממני, כי אני יודעת זאת מבלי שני. אבל לרודוס באו משלחות. כל משלחת הודיעה לשם מה היא באה. וההודעה היתה: מצרים - באתי לנהל משא ומתן עם ישראל:

"TO NEGOTIATE AND SIGN AN ARMISTICE AGREEMENT WITH ISRAEL"

וישראל הודיעה אותו הדבר:

"TO NEGOTIATE AND SIGN AN ARMISTICE

AGREEMENT WITH EGYPT."

אמרתי כל מה שנחוץ להגיד בענין הזה. במקום "ARMISTICE AGREEMENT", צריכים להגיד "PEACE AGREEMENT". אחר כך נפגשו שתי המשלחות, בחרו בבאנץ' כיושב-ראש ודנו ביחד. היו גם פגישות נפרדות בין המשלחות, והיו גם מקרים שבאנץ' דיבר עם משלחת אחת ועם משלחת שניה. ובאחד המקומות אמרו לי: זה כמו "לייבור דיספיוט". מדוע אתם לא מסכימים למתווך כמו ב"לייבור דיספיוט"? אמרתי: אם זה מתואר כמו סכסוך עבודה, אז קודם כל מודיע נותן העבודה כי הוא עם נציגות הפועלים שלו לא ישב בשום אופן והפועלים מודיעים שלא ישבו בשום אופן עם נותן העבודה שלהם. מה קורה פה? כאשר יושבים - יושבים יחד ויושבים לחוד, אבל המשא ומתן הוא ישיר. אני חושבת שלא נשאר ספק במוחו של מישור, לא של המצרים, לא של האמריקאים, לא של האו"ם, גם לא בטלוויזיה ובעתונות, שאנו סטינו כחוט השערה מן העמדה שלנו של משא ומתן ישיר. וגם ליארינג אמרנו לפני הרבה חודשים, כי אם הוא רוצה לזמן את הצדדים תחת UNDER HIS HOSTAGES - בבקשה. הענין של מתווך לא עלה כלל על שפתחוננו, לא של השר אבן ולא שלי.

שר החינוך והתרכות ז. ארן:

אני מציע לא לחזור כל פעם על כך שנהיה מוכנים ללכת לכל מקום. את לא תלכי לקהיר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לאיטלקים אמרתי: רומא? בבקשה, אלך לרומא.

ישנה תכנית טלוויזיה הנקראת "היום" ("TODAY"). זו תכנית מאוד פופולארית, והמראיינת בתכנית זאת היא אשה מרשעת. ברגע האחרון, כאשר חשבה שלא יהיה לי זמן לענות, היא שאלה אותי: אבל מדוע למען השלום אתם לא מוכנים לסגת לגבול 1967, ואז יהיה משא ומתן? היתה לי הברקה ואמרתי: מה זה גבול 1967? הלא שם היינו לפני מלחמת ששת-הימים. על הגבול הזה הלא פרצה המלחמה. על

מה יצא נאצר למלחמה? בדיוק על הגבול הזה. המראיינת הזאת היא אשה מוכשרת מאוד, אבל מרשעת. המנחה, מיילס, אשתו מלבנון, אבל הוא היה הגון.

אחותי ישבה בחדר אחר ושמעה וראתה את השידור. באותו חדר ישב מישור מאנשיהם וכל הזמן, כאשר אמרתי איזה דבר, אמר: זה שקר. היא משקרת. הם מיליטריסטים. במכונית אחותי סיפרה לי על כך. במכונית ישב גם איש השירותים אשר נשלח על ידי ה"סטייט דפרטמנט", הוא מיד הסתובב ושאל את אחותי שתתאר לו את האיש הזה, מיהו, ורשם לפניו שצריכים לשים עין על הבחור הזה. השירותים והמשטרה וכולם נושמים היום לרווחה. היה מעניין לראות איך הם פועלים. הם עבדו פנטסטי, יחד עם הבחורים שלנו.

לגבי ההודעה המשותפת, אינני יודעת אם היתה אי-פעם הודעה משותפת של הנשיא. היה הביקור של קיסינג'ר או של וילסון. כאשר הסתיימה השיחה השניה עם הנשיא, הוא הופיע יחד אתי בפני הטלוויזיה והעתונות, כל אחד מאתנו אמר מילים טובות על השני ועל השיתות שהתנהלו בידידות, מבלי להכנס לפרטים. איש לא שאל אותי מדוע לא היתה ההודעה משותפת. לא ראיתי זאת גם בעתונות האמריקאית. קיבלו זאת כדבר מובן מאליה.

השר ברזילי שאל בענין גיוס הכספים. משרד האוצר יחד עם ה-U.J.A. עושים עכשיו איזה דבר בענין הזה. אינני יודעת אם זה יצליח. שלחתי מכתבים ל-123 אנשים בתקווה שיבואו עשרות אחדים לכאן. המוזמנים הם אישים כאלה הנותנים למעלה מ-100,000 דולר למגבית. ההנחה היא שהם יכולים לתת חצי מיליון דולר או מיליון דולר. אני מומינה אותם לכאן ליומיים, במטוס מיוחד. דורשים ממני לעשות דבר שאף פעם לא עשיתי ואין לי כל כשרון כזה - לדבר עם אנשים אחדים מהם, אישית. אף פעם לא עשיתי זאת, אבל צריך לעשות גם את זה. נראה מה יצא מזה. בכל אופן, בכל מקום אמרתי ליהודים: תדעו לכם, זה ענין ממושך אבל הוא תלוי בכם. אתם שואלים אותנו: תוכלו לעמוד? אני שואלת: האתם תוכלו לעמוד? אם אתם תוכלו לעמוד - גם אנו נעמוד. אצלנו אין ספק. אבל אני שואלת אתכם, ותסלחו לי על השאלה: אתם יכולים לעמוד? כמובן, שוב, מחיאות כפים. האם זאת התשובה? בכל

אופן, מיליונים עוד לא רואים.

היו שאלות שנשאלו בפגישה עם העתונאים, בהופעות בטלוויזיה ובמסיבות שלא לפרסום, גם בניו-יורק וגם בלוס-אנג'לס, ביחס לפליטים ולפלשתינאים. הסברתי את שני הדברים האלה. הסברתי מה זה פלשתינאי, אשר ביסודו הוא ירדני. הסברתי שב-1918 היו פלשתינאים ומדוע עכשיו הם חדלו להיות פלשתינאים, ומה ההבדל. ושנית, אין איוה נציגות שהופיעה בפנינו והם רוצים דבר נוסף. הכל כבר היה. הם רצו מדינה לחוד. ב-1947 היתה להם האפשרות להקים אותה. האו"ם החליט מה שהחליט, אך הם לא הכירו בזה. ואם יש פלשתינה - זאת ירדן. ירדן זקוקה להם. הם כולם נתיני ירדן. מדוע לא עשו שום דבר בענין הפליטים? בזאת אנו מאשימים את הערבים, שהשאירו את הפליטים במצב שכזה. ואם מדברים על פליטים - אנו גם כן שיקמנו פליטים, וגם לנו יש הרכה ערבים וכו'. הנושא הזה לא הועלה בשיחות עם ג'יבסון ורוג'רס, אלא רק במדיום של הטלוויזיה והעתונות, וכן הלאה, והסברתי את הענין.

היתה לי פגישה עם האמפרי. זה גוי נחמד. ספק בליבי אם הוא יעלה. השיחה הזאת היתה חשובה. אמרו לי שאסור לשכוח ידידים כאשר הם בירידה. הזמנתי אותו. אמרו לי כי בענין השיחות הוא גם כן חוזר מרוסיה קצת מבולבל. חשבתי שהוא זקוק קצת לטיפול בענין זה. בארוחת הערב שהיתה אצל השגריר, ישב על יד השולחן מר מוסקי, ואומרים שלו הוא היה רץ בתור נשיא, היה אולי נבחר. הוא נתגלה כאישיות. בענינים שלנו הוא נורא חלש. סיפרו לי שהיתה מסיבה יהודית בבולטימור, נדמה לי מצומצמת, הוא הוזמן אליה והוא דיבר בה. היתה זאת מסיבה בשביל ה-U.J.A. הוא דיבר דברים לא כל כך טובים. קם יהודי אחד ואמר: כאשר באתי הנה חשבתי לתת ל-U.J.A. סכום של עשרת אלפים דולר. אני רוצה להוסיף עכשיו עוד 5,000 דולר, אחרי דברי מוסקי, אבל אני רוצה להוסיף סכום נוסף כדי לשלם להוצאות הדרך של הסנטור הנכבד הזה, על מנת שיסע לישראל ויראה מה נעשה שם. קם יהודי אחר שאמר: גם אני מצטרף לתשלום הוצאות הדרך למוסקי. הוא יצא די נבוך מן העסק הזה. שמחתי שהוא ישב לידי. מולי ישב גריפית, רפובליקני, ויז-אסיסטנט, וכל הערב היתה לנו שיחה על עניינינו. הזמנתי את שניהם לבוא ארצה. מוסקי לא היה שלילי

בערב הזה, אבל אין לו מושג על כל הענינים שלנו. הוא הבטיח לבוא.

אם יהיה דמוקרטי שיש לו איזה סיכוי להיבחר לנשיא, כנראה זה לא יהיה האמפרי. כך נדמה לי. בכל אופן, קיימתי אתו את השיחה ברצון. הזמנתי אותו לארוחת צהרים. הוא הביא לארוחה את היהודי שלו. כל גוי יש לו יהודי שיודע את הענינים שלנו.

טילפנתי לג'ונסון. הוא מאוד שמח. קיבלתי גם מכתב נחמד ממנו. טילפנתי גם לטרומן. התעניינתי אם מותר לטלפן אליו, אמרו לי: כן, אבל בין השעות האלה והאלה. כנראה שבסוף היום הוא כבר עייף. הזמנתי גם אותו, אמרתי לו, כי כל העם יקבל אותו בשמחה ובתרועה. קודם כל, דיברתי עם אשתו. הוא ענה לי בחיוב ואמר שהוא עוד מקווה לבוא.

בענין החשש הגעת המטוסים, נדמה לי שזה נכון, הם באים לפני הזמן. השגריר רבין רוצה להעלות את מספרם ל-8 בחודש אוקטובר. בית החרושת יכול להגדיל את הייצור. לעת עתה היינו צריכים לקבל רביעיה אחת מוקדם בחודש אוקטובר. היא לא הופיעה באוקטובר.

שר הבטחון מ. דיין:

המטוסים שהגיעו - בחשואה להסכם הראשון, הוקדמו בשלושה חודשים. אחר כך גם הרביעיה השניה הוקדמה בחשואה להסכם השני, אבל היא מתעכבת. גם אם היא תבוא עכשיו, יצא שבחודש הזה, באוקטובר, נקבל 8 מטוסים במקום 4. כלומר, היו שתי הקדמות. הקדמה אחת כללית של שלושה חודשים לפני תחילת ההגעה של המטוסים, והקדמה נוספת של 8 מטוסים, במקום 4 ו-4. הפעם שמונת המטוסים לא יהיו בחודש הראשון אלא בחודש השני.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

וגם הקדמת התשלום של 20 מיליון דולר.

שר הבטחון מ. דיין:

אבל זה בתנאי שבאוקטובר האמריקאים יסכימו לשיטת משלוח שאינה באוניות. כאן הענין תקוע. אם חס וחלילה לא יימצא פתרון, יכולה להיות דחיה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ביום שיצאתי אמרו לי שחיל-האוויר האמריקאי מתנגד בכל תוקף למשלוח באוניות. הם לא רוצים לפרק את המטוסים והם יטיסו אותם כמו שהם. אני מקווה שכך זה גם יהיה.

הדבר נתקע בגלל ענין טפשי אמריקאי. הם אינם מפחדים מהערבים, אלא אולי יקרה איזה דבר לאווירון אמריקאי כאשר נמצא טייס אמריקאי בתוך המטוס. מה יכול לקרות כבר שם? זה נתקע לכאורה בענין הטכני הזה של העברת המטוסים. כאשר חיל האוויר הצטרף להתנגדות למשלוח המטוסים כשהם מפורקים באוניות, האנשים שלנו מקווים שבעות הנשיא כך גם יהיה.

בענין ההכרזות שלנו - להניח על השולחן כל דבר, כולל ירושלים. ברצוני לומר, אני לא אמרתי ירושלים. אני תמיד מוסיפה כי למרות שאנו מוכנים להניח הכל על השולחן, אין פירוש הדבר שלנו אין מושגים על מה זה גבול פתוח. יש לנו מחשבות. אמנם הממשלה לא ציירה מפות וטוב שהיא לא עשה זאת. מתברר, לצערנו, שעדיין אין למי להגיש את המפה הזאת. אבל אין פירוש הדבר שהשדים לחצו, כל אחד לחור, והממשלה בתור קולקטיב העלתה מחשבות מה לפי דעתנו הכרחי כגבול בטחון לממשלה. אמרו לי: אתם מודיעים כך, ואלון מדיע כך, ודיין מודיע כך.

ובגין מודיע כך. אמרתי: נו, ואם בחשוכה רשמית ליארינג גם נאצר וגם חוסיין אמרו שהגבול הוא גבול 1947, אז אנו אומרים, אם כך, לא נשב אתכם? בבקשה, אתה רוצה להציג את גבולות 1947 - תניח את גבולות 1947. זכותו להניח הכל על השולחן וגם זכותנו להניח הכל על השולחן. לפני שנלך לשולחן הזה, תתאסף הממשלה והיא תחליט. אבל כאשר אנו אומרים שאנו מוכנים לדון על הכל, אין פירוש הדבר שאין לנו דעות. יש לנו דעות על מה כן ועל מה לא נסכים. ולנשיא ניכסון אמרתי: אני שמחה לשמוע מה שאתה אומר על רמת הגולן. אתה אומר זאת מפני שהיית שם. והוא גם אמר לקיסינג'ר: אפשר לדרוש מהם, אחרי מה שהם עשו למשקים שלהם למטה, לסגת מרמת-הגולן? אמרתי: אני מתמוגגת מנחת איך אתה מדבר על רמת הגולן. אולי תבוא עוד פעם ואראה לך עוד מקומות אחדים על מנת שזהיה משוכנע שגם משם אין לסגת.

לרוג'רס אמרתי שאני מקווה שאתם לא תעשו את הטעות הזאת ותעלו על דעתכם דברים כמו א"ם, איזור מפורז, וכל השטויות האלה, אשר כבר היו בעבר ואשר אין תינוק בארץ אשר מוכן להתייחס לדברים אלה ברצינות. זה לא בא בחשבון.

אמרתי באיזה מקום פומבי, כי אצלנו היהודים היו אומרים: "לו הייתי רוטשילד". ועכשיו אני אומרת: לו הייתי רוטשילד, הייתי מכריזה על סכום כסף ניכר למישהו אשר יכול להמציא עוד איזה גימיק מחוץ לשלום, אשר יכול לפתור את הבעיה שלנו. הכל כבר נעשה. אין דברים חדשים. הדבר היחיד הוא הדבר הפשוט ביותר - השלום. נדמה לי שהדברים האלה הוכנו ואינני מציעה שנכנס עכשיו לוויכוח על רודוס. כל אחד ישאר בדעתו. מה שאמרנו היה, לדעתי, בהתאם לכל מה שנאמר על ידי הממשלה.

היות והשר אבן איננו כאן, אני רוצה להדגיש פעם נוספת כי עשה עבודה כבירה, גם בנאומים - רק אני יודעת להעריך את זה, כי עשיתי זאת - קיים שיחות בלי סוף עם עשרות שרי חוץ, וגם בהופעותיו בטלוויזיה, עשה רושם גדול. פרטים נוספים נשמע כשיחזור. זה לא פשוט. לא הורגלנו כך שהאפיפיור מקבל נציג ישראל בצורה רשמית.

תורה רבה.

הישיבה ננעלת